

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õppekava

Merilin Liivaoja

ÕPPE- JA MUINASJUTURADA VÕRU LASTEAIALE PUNAMÜTSIKE KUI VAHEND
ÕPPEKASVATUSTÖÖKS 5-7AASTASTE LASTEGA
bakalaureusetöö

Juhendajad: Marianne Olbrei ja Age Salo

Läbiv pealkiri: Punamütsikese õppe- ja muinasjuturada

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendajad: Marianne Olbrei (mag)

.....
(allkiri ja kuupäev)

Age Salo (MA)

.....
(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Airi Niilo .....
(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2016

Õppe- ja muinasjuturada Võru lasteaiale Punamütsike kui vahend õppekasvatustöök 5-7 aastaste lastega

Resüme

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli luua teooriale ja eksperthinnangutele toetudes Võru lasteaiale Punamütsike õppe- ja muinasjuturada 5-7 aastastele lastele, mis sisaldab endas soovituslikke tööjuhendeid õpetajatele ning töölehti lastele. Abimaterjalides on välja toodud soovituslikud tegevused vaatluspunktides, mängud, katsed ja „Punamütsikese“ muinasjutt, mis on kohandatud vastavalt koostatud vaatluspunktidele. Abimaterjali koostamisel lähtuti „Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava“ (2011) ning „Võru lasteaed Punamütsike õppekava“ (2014) õppe- ja kasvatusesmärkidest. Lisaks oli uurimustöö eesmärgiks saada eksperthinnang koostatud abimaterjalidele (Lisad 1-13) ning vajadusel neid muuta. Koostatud abimaterjale hindasid neli eksperti Võru lasteaia Punamütsike. Eksperthinnangute tulemusel selgus, et abimaterjalid on koostatud kooskõlas „Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga“ (2011) ning on mitmekesised ja toetavad lapse arengut.

Märksõnad: õpperada, õuesõpe, muinasjutt õppevahendina

Study and fairytale trail for Võru kindergarten Punamütsike as a tool of educational work for 5-7 years-old children

Abstract

The aim of this Bachelor's thesis was to develop a study and fairytale trail following the theory and expert opinion for kindergarten "Punamütsike" located in Võru which includes recommended guidelines for the teachers and work sheets for children. Recommended activities in observation points such as games, experiments and the "Little Red Riding Hood" fairy tale which is adjusted in accordance with the observation point are outlined in the supporting material. The supporting material is based on the „National Curriculum for Pre-School Child Care Institutions“ (2011) and the learning purposes of the „Curriculum of Võru Kindergarten Punamütsike“ (2014). Addition to this, another aim was to receive an expertise opinion for the supporting materials (see Appendices 1-13) and change them if necessary. The supporting materials were evaluated by four teachers from Võru kindergarten "Punamütsike". It resulted from the expert opinion that the supporting materials are prepared in accordance with the „National Curriculum for Pre-School Child Care Institutions“ (2011) and are diverse and supportive of development of the child.

Keywords: study trail, outdoor education, fairytale as a tool of study

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
<i>Õuesõpe ja selle tähtsus.....</i>	4
<i>Õpperada ja selle olemus.....</i>	5
<i>Tegevused õpperajal.....</i>	6
<i>Muinasjutt õppevahendina.....</i>	7
Võru lasteaia Punamütsike õppe- ja muinasjuturada.....	9
<i>Võru lasteaia Punamütsike õppe- ja muinasjuturaja kirjeldus.....</i>	9
<i>Tööjuhendid ja –lehed.....</i>	11
<i>Töö eesmärk ja uurimisküsimused.....</i>	11
Metoodika.....	12
<i>Valim.....</i>	12
<i>Mõõtevahendid.....</i>	12
<i>Protseduur.....</i>	13
Tulemused ja arutelu.....	13
<i>Ekspertide arvamused ja ettepanekud õpetajate tööjuhendite kohta.....</i>	14
<i>Ekspertide arvamused ja ettepanekud töölehtedele.....</i>	16
Tänuõnad.....	18
Autorsuse kinnitus.....	18
Kasutatud kirjandus.....	19
Lisamaterjalide koostamisel kasutatud kirjandus.....	20

Sissejuhatus

Evolutsiooni kestel on inimene enamasti õppinud õues, kogemustest ja suulisest traditsioonist (Brügge, Glantz, & Sandell, 2008). Looduses õppimine annab elulise väärtusega teadmisi, arendab mõistust ja tahet ning ka kõrgemaid kõlbelisi, esteetilisi väärtusi ja intellektuaalseid tundeid. Ka koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2011) on välja toodud põhimõtte, et koolieelses lasteasutuses väärtustatakse laste kodukoha traditsioone ja sealset keskkonda. Looduse mõistmiseks emotsionaalsete isiklike kogemuste ja uurimise kaudu on sobiv koht õpperada (Kalamees & Kont, 2006). Õpperadu on erinevaid ning neid võib kavandada igale poole, ka lasteaia territooriumile. Lasteaias on sobilik õpperada, mis on planeeritud vaatluspunktidega ning soovitatavalt jalgsi läbitav ning lähtepunktis lõppev rada, et lihtsustada sinna tulekut ja sealt lahkumist (Eilart, 1986).

Et muuta õpperajal õppimine mitmekesisemaks, sobib erinevate keskkondadega tutvumiseks ka juttude lugemine ja muinasjuttude jutustamine (Laasik et al., 2009). Lapse kasvatamisel on väga tähtis, kuid ka kõige raskem ülesanne aidata tal leida oma elu mõte (Bettelheim, 2007). Samuti on oluline, et inimese maailmapilt vastaks teda ümbritsevas maailmas toimuvale (Pervik, 2005). Lapse sisemist hingemaastikku aitavad üldiselt kujundada muinasjutud (Laxén, 2005), mis võimaldavad tal mõista realistlikku ellusuhtumist (Bettelheim, 2007; Pervik, 2005). Muinasjutud pakuvad lastele nii ajutisi kui püsivaid probleemide lahendusi ning neis räägitakse laste sisemistest pingetest sellisel moel, et nende mõistmiseks lapsed ei pea pingutama. Järelikult on muinasjutt nii laste teadmiste allikas kui lõbustaja (Bettelheim, 2007).

Kuna tegemist on Punamütsikese- nimelise lasteaia, tekkist töö autoril soov ühendada muinasjutt ja õpperada. Töö uurimisprobleemiks on: kuidas seostada „Punamütsikese“ muinasjuttu ja õuesõpet tegevustega õpperajal. Võru lasteaia Punamütsike õppe- ja kasvatusesmärkides on märgitud, et õppe-kasvatustegevuste läbiviimisel jälgitakse üldõpetuse põhimõtteid. Käisi (1996) järgi on üldõpetuse sisuks kodukandi loodus ja pärimuskultuur. Asjaolu, et Võru lasteaial Punamütsike puudub õpperada, tingis käesoleva töö eesmärgi: koostada Võru lasteaiale Punamütsike õppe- ja muinasjuturada, mis sisaldab teoreetilist ülevaadet õpperajast, õuesõppest ning muinasjuttudest ja vaatluspunkte soovituslike tegevusjuhenditega õpetajale ning töölehtedega lastele.

Õuesõpe ja selle tähtsus

Õuesõpe on looduse tundmine kõigi meeltega, see aitab vahetult kogeda loodust ning arendab kodanikukasvatust (Brügge et al., 2008; Käis, 1996; Szczepanski, 2009). Juba

ammune ettekujutus on, et lapsed kuuluvad loodusega ühte. Varajane ja igapäevane looduses viibimine aitab lapsel mõista seal toimuvat (Grahn 2009), sest õues õppides on neil otsene kontakt loodusega (Szczepanski, 2009). Õues tegutsemine on tähtis, kuna see avaldab lapse tervisele suurt mõju. Tänu sellele elavneb lapse mõttetegevus, suureneb mälu maht, tugevneb luustik ja lihased muutuvad treenitumaks (Brügge et al., 2008; Raadik, 2009).

Laps õpib tegemise kaudu rohkem kui vaid kuulates või vaadates. Sel moel kasutab laps erinevaid meeli ning tal tekivad mälupildid, mis on otseselt seotud tema kogemustega (Timoštšuk, 2005). Õues õppimine toimub mitmeid kanaleid pidi ja erinevate vaatenurkade ja perspektiivide kaudu, seega on üheks õuesõppe eeliseks kõikide meelte koos töötamine (Brügge et al., 2008). Juba enne kooli avastab laps uusi asju, rikastades meelte abil oma teadmisi ümbriseva maailma kohta (Käis, 1996). Meelte tegevusest algab maailma tajumine ja tunnetamine, seega uute teadmiste-oskuste paremale omandamisele on aluseks kõik tegevused, mis arendavad meeli (Raadik, 2010). Meelte vahelist põimumist ning arusaama enda kehast saab aga alles siis välja arendada, kui laps tunneb ennast ümbrisevas keskkonnas turvaliselt (Ayres, 1983, viidatud Grahn 2009 j). Käisi (1996) järgi on looduse tundmise aluseks armastus ümbriseva kodukoha vastu. Seega tuleks loodusarmastuse kujundamiseks valida lastele loodusest neile tuttav koht, et nad saaksid sellega harjuda ning leida sealt turvalise ning tuttava paiga, et õppida otsese kogemuse kaudu (Ghafouri, 2014; Vienola, 2003).

Sise- ja väliskeskkonna koosmõjus tekkinud õpikeskkonnas luuakse elujõulised teadmised (Szczepanski, 2009). Sealjuures on oluline roll lasteaiaõpetajal, kes paneb tugeva ja n-ö töökindla aluse loodusteaduslikule mõtlemisele (Timoštšuk, 2005). Õpetaja ülesandeks on läbi kodukoha looduse patriotismitunde kasvatamine ja väärtushinnangute kujundamine (Raadik, 2009). Üksnes raamatuharidusega ei saa laps meelelist kogemust, selleks on vaja kohta, kus seda rakendada, et kujuneks seostatud õppimine (Dahlgren, 2009). Seega on oluline, et lastel oleks võimalik õues õppida ja mängida, sest see stimuleerib nende meeli, kasvatab uudishimu ning võimaldab suhelda teiste lastega (White & Stoecklin, 1998). Üheks võimaluseks õues õppida ja mängida on käia õpperajal, sest praktilisi tegevusi tehes saab loodust ise tundma õppida (Eilart, 1986).

Õpperada ja selle olemus

Õpperada on rada, mis on loodud looduse tundma õppimiseks ning seal matkamiseks (Kalamees & Kont, 2006). Õpperadasid on erinevaid, seega võivad nad olla märgistatud või märgistamata ning ühesuunalised, ring-, kaar- või lingrajad. Õpperaja võib kavandada igale

poole– parki, metsa, tiigi ümber või lasteaia lähedusse, sest see ei eelda vaatamisväärsuste olemasolu (Eilart, 1986). Ka Norman (2005) on öelnud, et õpperada võib asuda nii lasteaia kui kodu lähiümbruses, sest lapsel tekib side hoopis õpperaja objektidega. Õpperada peaks olema planeeritud vaatluspunktide, varustatud kättesaadava informatsiooniga ning soovitatavat jalgsi läbitav ja lähtepunktis lõppev, et hõlbustada sinna tulekut ja sealt lahkumist (Eilart, 1986).

Tänapäeval on oluline õpperadasid tuua ka linnakeskkonda, sest siis saavad linnalapsed olla rohelises elukeskkonnas (Szczepanski, 2009) ning õppida tundma kodukoha loodust (Käis, 1996). Koolieelses eas lapse õppimine ja arenemine sõltub kasvukeskkonnast, kus tekivad väärtushinnangud ning suhtumine loodusesse (Laasik et al., 2009). Eelkõige on õpperajad ökoloogilise suunitlusega, kuid oluline on arvestada ka koduloolisusega, mida saab siduda nii vaatlemise ja kirjeldamisega kui ka ajaloo ja muinasjuttudega (Eilart, 1986; Käis, 1996).

Vaatlemine on looduses õppimise tähtsaim meetod, mis võimaldab leida erinevaid nähtusi ümbritsevas keskkonnas (Käis, 1996; Norman, 2005; Vienola, 2003). Eilart (1986) on öelnud, et õpperajad on olulised looduskiindumuse ja huvi seisukohast, sest tänu nendele saab õpetada loodust hoidma ja kaitsma. Ümbritsevat keskkonda säästa ja väärtustada saab siis, kui laps omab teadmisi loodusest ning seal toimuvatest omavahelistest seostest (Norman, 2005).

Tegevused õpperajal. Looduses õppimine mõjutab lapsi positiivselt, parandades nende mängulist tegevust ja keskendumisvõimet (Brügge et al., 2008). Selleks, et lapsed koondaks tähelepanu tegevustele ja suudaks õpitu mällu talletada, on olulised positiivsed emotsioonid ja mängurõõm, seega õpivad nad tegutsedes ja mängides (Timoštšuk, 2005). Mäng aitab lastel edasi anda oma tundeid ja ideid, kuid samas saada ka teadmisi ümbritsevast maailmast (Niilo & Kikas, 2008). Vienola (2003) on öelnud, et kindlasti ei tohiks unustada töötamist ja õppimist, kuid peamiselt tuleks uusi teadmisi lastele edasi anda mänguliselt. Mängu tekkeks on aga oluline, et laps on saanud korduvalt viibida ümbritsevas looduses, sest nende jaoks on oluline kodukoha loodust tundma õppida ning seal orienteeruda (Norman, 2005).

Looduse tundma õppimiseks on heaks meetodiks vaatlus. Vaatlusmeetodeid on erinevaid, näiteks vaatlemine, võrdlemine, uurimine, kirjeldamine, mõõtmine, joonistamine, lõhnade nuusutamine, kompimine ja tunnetamine ning kuulamine (Kalamees & Kont, 2006). Vaatlemise juures peab õpetaja arvestama, et lapsi huvitab see, mis on igapäevaeluga seotud, seega peab õpetaja seostama õpitud reaalse eluga ja lapsi suunama (Timoštšuk, 2005). Kogu õppimise protsessi juures on tähelepanul oluline roll, mistõttu tuleks lapsi suunata tahtlikult

tähelepanu pöörama olulistele asjadele (Kikas, 2010). Ka Käis (1996) on öelnud, et looduse tunnetamisel on oluline tähelepanu koondamine. Sealjuures on tähtis laste vanus, sest nooremad lapsed suudavad tähelepanu koondada ning keskendunult ühe asjaga tegeleda lühemat aega (Timoštšuk, 2005). Kuna vaatlemine ja uurimine on seotud lapse loomuliku uudishimuga, on see parim viis võimalikult iseseisvalt teadmisi hankida ning arusaamisega õppida, sest teadmised luuakse isiklikele kogemustele toetudes (Laasik et al., 2009).

Õpperadade puhul on oluline lõimida erinevaid valdkondi, sest see aitab mõista ja tunnetada ümbritsevat maailma tervikuna. Valdkonda „Mina ja keskkond“ saab lõimida nii keele ja kõne, matemaatika, kunsti, muusika kui ka liikumise valdkonnaga, sest see mõjutab lapse arengut ning tal tekib terviklik arusaam, mis aitab tal edaspidises elus toime tulla (Laasik et al., 2009). Õpetaja ülesandeks on luua seoseid teiste sobilike looduslaste teemadega, et laps areneks kõigis valdkondades (Timoštšuk, 2005).

Erinevate keskkondadega tutvumiseks sobivad ka juttude lugemine, muinasjuttude jutustamine, vestlused ning arutelud (Laasik et al., 2009). Näiteks sisaldavad vanad rahvajutud ning muinasjutud loodusesse austava suhtumise tarkusi, mille abil saavad lapsed ennast samasse olukorda asetada, kasutades analoogiat (Vienola, 2003). Oluline on valida lapse jaoks just see jutt, mis on seotud tegelikkuse, kultuurihoiakute ja tõekspidamistega (Pervik, 2005), sest see aitab lapsel end siduda kogukonna ja ümbritseva maailmaga (Niiberg, Metspalu, & Linnas, 2009). Seega võib töö autori arvates muinasjuturajaks pidada rada, kus looduse õppimiseks koostatud tegevused on seostatud muinasjutu või selle tegelastega, sest tuttavad tegelased ja jutud aitavad lastel õpitud paremini meelde jätta.

Muinasjutt õppevahendina

Muinasjutt on meelelahutuslik või õpetusliku sisuga lugu, mis põhineb müütidel, fantaasial, iidsetel tarkustel või rahvauskumustel (Krusten et al., 2006; Laxén, 2005). Lapse seisukohalt on muinasjutud tema sisemise elu rikastajad, sest muinasjutt paneb last sügavalt tunnetama oma emotsionaalset ja psühholoogilist olemust (Bettelheim, 2007). Põhiliselt väljendab kuni seitsmeaastane laps ennast tegutsedes, seetõttu suudab ta ennast kergesti muinasjuttude konkreetse ja tegevusterikka sündmustikuga siduda ja luua oma sisemised pildid (Gustavson, 2004), mille abil laps saab struktrueerida oma unistusi ja anda nende abil elule parema suuna (Bettelheim, 2007). Näiteks muinasjutt Punamütsikesest suunab last tegema järeltõotusi, et ei ole hea astuda ema vastu, vaid alati peaks ema kuulama, kuna siis on ohtudesse sattumise võimalus väiksem (Bettelheim, 2007).

Tähtis on muinasjutu abil anda lapsele ideid, tänu millele ta õpib elus toime tulema (Bettelheim, 2007). Siinkohal tuleb tähele panna seda, et lastele tuleb kirjutada nii, et nad olulistest asjadest aru saaksid (Krusten, 2003). Seega on oluline roll muinasjutukujundil, mis aitab lastel paremini mõista mõningaid eetilisi ja moraalseid probleeme, mis realistlikus võtmes nii hästi poleks seletatavad (Bettelheim, 2007; Pervik, 2005). Muinasjutukujundiks võivad olla nii isikustatud loomad kui ka täiskasvanud, kes on kujutatud hiiglastena (Zehetner, 2013). Lapsevanemad tahavad lastele näidata, et kõik on loomupäraselt head, kuid tegelikult lapsed mõistavad, et nemad ise pole alati head. Muinasjutu tegelased näitavad, et on nii häid kui halbu ning läbi muinasjutu saavad lapsed aru, kes nemad olla tahavad (Bettelheim, 2007).

Igas muinasjutus on nii headus kui kurjus esindatud, nagu ka igapäevaelus. Et lapsed seda mõistaksid, tuleb neile soovitusi anda sümbolises vormis, mille abil nad saaksid probleemidega tegeleda ja ohutult kasvada (Bettelheim, 2007). Muinasjutu mõtet ei seletata lastele, kuna lapsed tajuvad selle piltlikku keelt alateadlikult (Gustavson, 2004; Laxén, 2005). Muinasjuttude kujundlikkus (nt maagilised köögiviljad) aitab lastel paremini uurida oma hirme sügavuti ning sümbolsest (Zehetner, 2013), sest sageli ajab elu lapsi segadusse ning selleks, et ta mõistaks iseennast, vajab ta võimalusi oma tunnete mõistmiseks. Üheks võimaluseks ongi muinasjuttude lugemine, kuna need annavad ideid, kuidas sisemaailmas korda luua (Bettelheim, 2007).

Muinasjutt peab aga lapseni jõudma ning selleks peaks täiskasvanu, kes muinasjuttu jutustab, ennast siduma selle looga ja endale selgeks tegema muinasjutu sõnumi, et see lapseni tuua (Gustavson, 2004). Jutustaja roll on lastele rahulikult ja harmooniliselt ette kanda ning mitte üle dramatiseerida (Laxén, 2005), sest see segab lapsel tajuda kuuldot (Gustavson, 2004).

Muinasjuttude abil saavad lapsed teada, milline ühiskond tegelikult on ning milline on lapse koht selles maailmas (Bettelheim, 2007; Zehetner, 2013). Näiteks muinasjutt „Tuhkatriinu“ annab lastele edasi sisemisi üleelamisi õdede-vendade rivaalitsemisest, mis tunduvad neile palju veenvamad kui nende enda elukogemused. Laps tunneb, et teda koheldakse valesti, kuid tänu Tuhkatriinu pääsemisele muinasjutus hakkab ta uskuma ka oma pääsemisse (Bettelheim, 2007). Vendade Grimmide muinasjutt Punamütsikesest suunab lapsi sõnakuulelikkusele, väärtustab vanavanematest hoolimist ja julgustab oma hirmudega toime tulema (Shipman, 2014). Muinasjuturaamatute kasutamine õppetöös aitab lapses süvendada uudishimu ja õhutada õpihuvi, tänu millele hakkab laps hiljem ka ise raamatuid kasutama (Niiberg et al., 2009).

Võru lasteaia Punamütsike õppe- ja muinasjuturada

Õppe- ja muinasjuturaja koostamise põhimõtted ja eesmärgid tulenevad eelnevate õpperadade koostajate bakalaureusetöödest ja inimestelt, kes on õpperaja ja õuesõppe kohta uurinud. Lähtunud on J. Eilarti (1986), J. Käisi (1996), V. Vienola (2003), I. Timoštšuki (2005) ning L. O. Dahlgreni, S. Sjölanderi, J. P. Stridi, & A. Szczepanski (2009) mõtetest. Töö autor on tutvunud ning eesküju võtnud eelnevate aastate bakalaureusetöödest, mis käsitlevad õpperadade koostamist (Ainso, 2012; Alter, 2013; Lindmäe, 2015; Link, 2013; Pavlenko, 2014). Lisaks on toetunud „Koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale“ (2011) ning „Võru lasteaed Punamütsike õppekavale“ (2014).

Võru lasteaia Punamütsike õppe- ja muinasjuturaja eesmärgid, lähtudes koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast (2011):

- tutvustada kodukoha loodust muinasjutuliselt;
- muuta õppetegevused huvitavamaks ja vaheldusrikkamaks;
- arendada mängu-, õpi- ja sotsiaalseid oskuseid;
- õpetada lapsi märkama aastaegade vaheldumisest tingitud muutusi looduses.

Õppe- ja muinasjuturaja põhimõtted:

- kodukoha loodust ja koduloolisust tutvustav;
- uusi teadmisi pakkuv;
- muinasjutulisus;
- lasteaia lähedus;
- jalgsi läbitavus;
- turvalisus.

Võru lasteaia Punamütsike õppe- ja muinasjuturaja kirjeldus. Õppe- ja muinasjuturada asub Võru lasteaia Punamütsike aiaga piiratud õuealal. Õpperada on umbes 2 kilomeetrit pikk, märgistamata kaarrada, mis on jalgsi läbitav. Õpperajal on viis vaatluspunkti, mis pole märgistatud. Raja vaatluspunktide nimed on „Punamütsike lilleaias,“ „Punamütsike metsas,“ „Hundilugu,“ „Majake metsa ääres“ ja „Jahimees metsa sees.“ Vaatluspunktides on võimalik vaadelda, mängida, vestelda, uurida ning jutustada muinasjuttu „Punamütsike“, mis on kohandatud vastavalt õpperaja vaatluspunktidele. Õpperada võib läbida korraga või teha mõne vaatluspunkti kaupa. Oluline on, et muinasjuttu jutustatakse järjest osade kaupa.

Esimene vaatluspunkt „Punamütsike lilleaias“ (Lisad 1-3) sisaldab endas lasteaia õuealal asuvaid taimekaste. Enne vaatluspunkti tegevusi räägitakse „Punamütsikese“ muinasjuttu

esimene osa. Kevadel saab vaatluspunktis külvata seemneid, suvel uurida ning vaadelda taimede kasvu ning hoolitseda taimede eest (kastmine, rohimine), sügisel uuesti maad harida ja närtsinud taimed ära koristada. Taimedel, õhus ja mullal on putukaid, mida lapsed saavad jälgida. Aastaaegadest sõltuvalt saavad lapsed uurida muutusi lilleaias. Võimalik on vaadelda ilmastikunähtusi ning neid seostada aastaaegadega. Läbi kogemuste mõistab laps paremini looduses toimuvat, sest laps, kes on taimede eest ise hoolitsenud, teab kuidas erinevad tegurid mõjutavad taime kasvu (Timoštšuk, 2005). Laste jaoks on mõeldud ka töölehed, mis kinnistavad vaatluspunktis tehtut. Samuti on õpetajal ka taimemäärajad, mille abil saab tuvastada vaatluspunktis olevad taimed.

Teine vaatluspunkt „Punamütsike metsas“ (Lisad 4-6) hõlmab endas lasteaia territooriumil olevaid puid. Vaatluspunkti jõudes jutustatakse teine osa „Punamütsikese“ muinasjutust. Sellele järgnevalt saab rääkida erinevatest puuliikidest, mis on lasteaia territooriumil. Samuti võib arutleda, et on nii okaspuid kui lehtpuid ning millised puud on igihaljad. Vaatluspunktis toimub arutus, milliseid puid Punamütsike metsas nägi ning mille poolest puud üksteisest erinevad. Vaatluspunktis on tegevuste kinnistamiseks tööleht.

Kolmas vaatluspunkt „Hundilugu“ (Lisad 7-9) on muruplats, kus on lastel ruumi liikuda. Selles punktis on ette nähtud liikumismängud, kus lapsed mõtlevad ennast erinevateks loomadest muinasjututegelasteks (hunt, rebane, jänes jne). Enne tegevuste algust jutustatakse kolmas osa muinasjutust „Punamütsike“. Vaatluspunktis räägitakse, millised ohud on metsas, näiteks mürgised maod, maha langenud puud teedel jne. Arutletakse, kuidas erinevad loomad käituvad. Samuti arutatakse, kus erinevad loomad elavad ning mis põhjustel. Näiteks hunt elab metsas, varjulises paigas, sest seal ta saab paremini teisi loomi küttida. Arutletakse, millised on loomade rahvapärased nimetused (näiteks jänes- haavikuemand, hunt- kriimsilm), et areneks lapse sõnavara.

Neljas vaatluspunkt „Majake metsa ääres“ (Lisad 10-11) on ühe rühma paviljon, mis meenutab Punamütsikese muinasjutus olevat vanaema maja. Paviljoni all jutustatakse neljas osa „Punamütsikese“ muinasjutust. Vaatluspunktis räägitakse tehiskeskkonnast (mis see on? kes on loonud tehiskeskkonna?). Koos uuritakse, millised ehitised on lasteaia territooriumil. Millest need on tehtud, kas need on vanad, mille järgi otsustatakse, et on vanad jne. Arutletakse, milliseid ehitusmaterjale lapsed tunnevad ning milline kodu välja näeb (millised ruumid on kodus, milline sisustus). Võrreldakse vana aja ja tänapäeva kodu, ka muinasjutus vanaema kodu. Otsitakse looduslikke materjale ning ehitatakse nendest maja.

Viies vaatluspunkt „Jahimees metsa sees“ (Lisad 12-13) on neljanda vaatluspunkti ehk paviljoni lähedal asuv puudest tehtud tunnel, kus jahimehed saavad varjuda. Selles punktis

räägitakse „Punamütsikese“ muinasjutu viies osa ning arutletakse, kes on jahimees ning mis on tema töö. Lapsed pakuvad välja, milliseid loomi jahimees kütib ja mis kütitud loomadega tehakse (söögiks ning kasukat nt riietuseks). Arutatakse, milliseid toite saab metslooma lihast teha. Mängitakse mängu, harjutatakse täpsuse viskamist, meisterdatakse ise vibusid, et kütida loomi. Liivakasti kasutatakse selleks, et harjutada tähti või joonistada liivale.

Tööjuhendid ja –lehed. Õpetaja tööjuhendites on välja toodud abistav materjal õpperaja läbimiseks. Materjalid ei ole kohustuslikud ning õpetaja võib neid muuta ja/või kasutada osaliselt. Õpetaja juhendites on töö autor võtnud aluseks järgmised põhimõtted:

- abimaterjal õpetajale;
- teemakohasus ning toetavad mängud, mõistatused, muinasjutt;
- kirjeldused ja viited teemakohasele kirjandusele;
- lisamaterjalide teemakohasus ning kättesaadavus.

Lastele mõeldud töölehed on koostatud nii, et need toetaks ja kinnistaks õpperajal õpitud. Töölehed on vastavalt õpperaja punktidele jaotatud ning neid saavad lapsed täita nii õpperajal olles kui hiljem rühmaruumis. Töölehti saavad lapsed täita nii iseseisvalt kui vajadusel õpetaja abiga. Õpperaja töölehtede pildid on võetud internetist vabavarana.

Töö eesmärk ja uurimisküsimused

Looduses õppimine tekitab lapses huvi kodukoha vastu (Käis, 1996). Õued tegutsedes saab laps läbi kogemuste teadmisi (Brügge et al., 2008; Timoštšuk, 2005). Seega on oluline roll õpetajal, kes pakub erinevaid tegevusi, läbi mille saab laps ise aktiivselt tegutseda ja läbi kogemuste õppida (Timoštšuk, 2005). Eilart (1986) on oma raamatus kirjutanud, et õpperajal on võimalus läbi praktiliste tegevuste loodust iseseisvalt tundma õppida. Seetõttu on käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks luua teooriale ja eksperthinnangutele toetudes õppe- ja muinasjuturada Võru lasteaia Punamütsike 5-7aastastele lastele, koostada õpetajatele soovituslikud tööjuhendid tegevuste läbiviimiseks ning lastele töölehed õpperajal õpitu kinnistamiseks ja kordamiseks.

Lähtudes eesmärkidest, koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast (2011) ning toetudes kirjandusele püstitati viis uurimisküsimust.

1. Kuidas kasutada „Punamütsikese“ muinasjuttu õpperaja tegevustes?
2. Milliseid muudatusi peab õpperaja juhendites ja töölehtedes tegema peale õpperaja läbimist lastega?

3. Milline on ekspertide hinnang Võru lasteaiale Punamütsike koostatud õpperajale?
4. Milline on ekspertide hinnang koostatud õpetaja juhenditele ning laste töölehtedele?
5. Milliseid muudatusi eksperdid soovivad teha õpperaja juhendites ja töölehtedes?

Metoodika

Valim

Õppe- ja muinasjuturada Võru lasteaiale Punamütsike läbiti kahe lapsega (5- ja 7-aastasega). Koostatud õppematerjali koos juhenditega õpetajale ja töölehtedega lastele hindasid neli eksperti, kes töötavad Võru lasteaias Punamütsike õpetajatena. Ekspertide valikul lähtuti eeldustest, et õpetajad on töötanud või töötavad lastega vanuses 5-7-aastat. Ekspertide tööstaaž lasteaiaõpetajana varieerus 12-37 aasta vahel. Lasteaias töötamise ajal on üks ekspert töötanud igas vanuses lastega, kaks on töötanud 3-7-aastastega ja üks 4-6-aastaste lastega. Kolmel eksperdil on omandatud kõrgharidus ning ühel eksperdil on kesk-eriharidus. Eksperdid valiti mugavusvalimi alusel. Ekspertide andmed on kajastatud tabelis 1.

Tabel 1. Ekspertide andmed

Eksperti number	Haridus	Tööstaaž
Ekspert 1	kõrgharidus	35 aastat
Ekspert 2	kõrgharidus	28 aastat
Ekspert 3	kõrgharidus	12 aastat
Ekspert 4	kesk- eriharidus	37 aastat

Mõõtevahendid

Koostatud õppe- ja muinasjuturaja abimaterjalide kohta hinnangu saamiseks kasutati küsimustikku (Lisa 14). Küsimustiku koostamisel võeti aluseks varasematel aastatel Tartu Ülikooli bakalaureusetöodes (Alter, 2013; Lindmäe, 2015; Pavlenko 2014) kasutatud küsimustikud, mida kohandati vastavalt vajadusele käesoleva uurimustöö jaoks. Küsimustiku esimeses osas (küsimused nr 1-3) uuriti õpetaja taustaandmeid. Küsimustiku teises osas (küsimused nr 4-5) uuriti õpperaja ning tööjuhendite sobilikkust. Eksperdid said etteantud punktidest lähtuvalt kirjutada hinnangu. Küsimustiku kolmandas osas (küsimus nr 6) said õpetajad anda soovitusi muutmiseks või esile tõsta silmapaistvaid tegevusi. Küsimustiku neljandas osas (küsimused nr 7-8) said eksperdid anda hinnangu töölehtedele, kus samuti sai välja tuua töölehtede kohta käivaid soovitusi ning ettepanekuid.

Protseduur

Töö autor tegi enne õppe- ja muinasjuturaja materjalide ja küsimustike jagamist ekspertidele koostatud õpperaja kahe vastavast vanuses (5- ja 7-aastase) lapsega läbi. Kõiki tegevusi korruga ei läbitud, sest see oleks lapsi väsitanud. Vaatluspunktid läbiti kahel päeval (esimesel päeval kolm vaatluspunkti ja teisel päeval kaks vaatluspunkti).

Ekspertid tutvusid õpperaja abimaterjalidega 2016. aasta mais. Kõik eksperdid nõustusid saama abimaterjalid meili teel ja küsimustikud viis töö autor isiklikult prinditud kujul ning mapi vahel õpetajatele. Koostatud küsimustik oli anonüümne, mistõttu ei küsitud ekspertide nimesid ega rühma, kus ekspert töötab. Küsimustikud saadi tagasi samuti mapi vahel.

Tulemused ja arutelu

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on luua teooriale ja eksperthinnangutele toetudes õppe- ja muinasjuturada Võru lasteaiale Punamütsike 5-7aastastele lastele, koostada õpetajatele soovituslikud tööjuhendid tegevuste läbiviimiseks ning lastele töölehed õpperajal õpitu kinnistamiseks ja kordamiseks. Töö uurimuslikus osas on välja toodud ekspertide hinnangud koostatud õpperaja ja abimaterjalide kohta. Töö autor tegi enne ekspertidele hindamisele andmist õppe- ja muinasjuturaja 5-ja 7-aastase lapsega läbi.

Esiteks sooviti teada saada, milliseid muudatusi tuleb teha õpetaja tööjuhendites ja töölehtedes peale lastega õppe- ja muinasjuturaja läbimist. Lastega õppe- ja muinasjuturaja läbi tehes selgus, et lapsed said üldiselt tööjuhenditest hästi aru ning tegid kaasa. Üks laps täitis iseseisvalt ära kõik töölehed ning ta sai tööjuhenditest aru. Teine laps täitis ära enamuse töölehtedest, kuid vajab tööjuhendite ettelugemisel abi. Peale läbitud õppekäiku lisati teisele töölehele sõnad, mis käivad ristsõnasse, et oleks laps saaks hiljem ise kontrollida, kas ta kirjutas lünka õiged sõnad.

Küsimustiku (Lisa 14) esimene osa hõlmas endas ekspertide andmete kohta küsimusi (1-3), mis on välja toodud peatükis *Valim*. Teise osa küsimustikust moodustasid küsimused (4-5), kus uuriti õpperaja ning tööjuhendite sobilikkust. Küsimused esitati avatud küsimuse vormis ning eksperdid said välja tuua, mida muuta ning mis meeldis.

Töö autor soovis teada saada, kuidas eksperdid hindavad õpperada ning tööjuhendeid õpetajatele. Ekspertid tõid välja, et õpperaja koostamisel on kasutatud palju mängu, töölehti ja materjali. Niilo ja Kikas (2008) on kirjutanud, et koolieelses eas on oluline mänguline õpetamine, kuna see arendab last erinevatest arenguvaldkondadest (füüsiliselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ning kognitiivselt). Mäng aitab lapsel muutuda sisemiselt tugevamaks ning võimaldab saada teadmisi ümbritsevast keskkonnast (Laxén, 2005; Niilo &

Kikas, 2008). Üks ekspert kirjutas, et samas ei tohi ühes õppetegevuses olla liiga palju ülesandeid. Õpperajale minnes on võimalus õpetajal ise otsustada, milliseid tegevusi lastega teha. Valiku saab teha vastavalt laste huvile. Üks ekspert tõi välja, et õppe- ja muinasjuturada võimaldab lapsel mõista looduseadusi paremini, sest läbi erinevate tegevuste ning kinnistavate töölehtede abil saab laps luua terviku iseseisvaks tegevuseks. Tegutsedes kasutab laps erinevaid meeli, mille tulemusena tekivad lapsel mälopildid, mis õppimise käigus talletuvad ning on püsivamad ja paremini kasutatavad (Timoštšuk, 2005).

Kõik eksperdid on välja toonud, et õpetajate tööjuhendid on arusaadavad ja abistavad tegevuste läbiviimisel ning on kooskõlas koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga (2011). Üks ekspert kirjutas, et koostatud tööjuhendeid on võimalik kohandada vastavalt laste vanusele ja huvidele. Sellest võib järeldada, et tööjuhendite koostamine on vajalik ning need toetavad õpetajat tegevuste planeerimisel. Üks ekspert soovitas kirjutada mõned eesmärgid teisiti. Soovitused vaadati üle ning töö autor kohandas eesmäärke vastavalt eksperdi soovitustele. Samas tõi ekspert välja, et eesmärgid on lapsekesksed. Üks ekspert soovitas muuta kolme vaatluspunkti nime (kolmanda, neljanda ja viienda). Ekspert pakkus välja järgmised vaatluspunkti nimed 3. „Hundilugu,“ 4. „Majake metsa ääres“ ja 5. „Jahimees metsa sees.“ Autori arvates on see hea mõte, sest muidu võib lastele jääda väärarvamus näiteks sellest, et hunt on kuri. Seetõttu võtab töö autor seda arvesse ning teeb vastavad muudatused.

Ekspertide arvamused ja ettepanekud õpetajate tööjuhendite kohta

Küsimustiku kolmandas osas (küsimus nr 6) paluti ekspertidel teha ring ümber nendele vaatluspunktide nimedele, mille juhendid on arusaadavad ning milles on piisavalt materjali huvitavate tegevuste läbiviimiseks. Ekspertidel oli võimalus soovi korral märkida, mida tõsta tööjuhendites esile ning mida soovitavad muuta. Tabelist (Tabel 2) on näha, et kõikide ekspertide arvates on vaatluspunktide juhendid sisult arusaadavad.

Tabel 2. Vaatluspunktide juhendid, mis olid ekspertide arvamusel kohaselt sisult arusaadavad

Vaatluspunkti number	1	2	3	4	5
Esinemise sagedus	4	4	4	4	4

Märkus. Esinemise sagedus näitab ekspertide arvu, kes leidsid, et vaatluspunktide juhendid on sisult arusaadavad.

Järgnevalt tuuakse vaatluspunktide kaupa välja, mida eksperdid tooksid vaatluspunkti tegevustest esile ning mida soovitaksid muuta.

Esimese vaatluspunkti „Punamütsike lilleaias“ (Lisa 1) kohta tõid kaks eksperti välja, et vaatluspunktis on palju erinevaid tegevusi, mis teevad selle huvitavaks. Lisaks tõi üks ekspert välja, et taimede eest hoolitsemine tekitab huvi ümbritseva looduse vastu. See on oluline ka sellepärast, et laps, kes on taimede eest ise hoolitsenud, teab kuidas erinevad tegurid mõjutavad taime kasvu (Timoštšuk, 2005). Esile toodi veel mõistatused, kuna need muudavad õppimise huvitavamaks. Samas kirjutas üks ekspert, et mõistatused ja muud tegevused tuleks valida vastavalt laste võimekusele, kuna kõiki tegevusi ei jõua korraga teha. Töö autor arvab, et rohkem ülesandeid annab õpetajatele suurema valikuvõimaluse, sest vastavalt laste tasemele on võimalik valida erinevaid ülesandeid. Üks ekspert tõi välja, et muinasjuttu võiks jutustada toas, kuna õues on kärarikas. Vastavalt õpetaja soovile on võimalik muinasjuttu jutustada ka toas, kuid töö autori arvates on seda hea teha vahetult vaatluspunkti jõudes, kuna siis tekib lapsel selle koha ja muinasjutu vahel seos. Seosed aitavad lapse õppimisel moodustada terviku, mistõttu on lapsel parem õpitud meelde jätta (Timoštšuk, 2005). Töö autor tegi õpperaja kahe lapsega läbi ning oli näha, et lapsed olid muinasjuttu kuulates tähelepanelikud ning huvitatud. Muinasjuttude kasutamine õppetöös aitab lapses süvendada uudishimu ning õhutada õpihuvi (Niiberg et al., 2009).

Teise vaatluspunkti „Punamütsike metsas“ (Lisa 4) kohta tõid kolm eksperti välja, et on palju erinevaid mängu ja tegevusi ning arendavaid töölehti. Vienola (2003) on öelnud, et lapsed peaksid looduses ka ise tegutsema ja töötama. Töö autori arvates on töölehed hea võimalus iseseisvalt töötada, kuna see kinnistab eelnevalt õpitud ning annab võimaluse oma teadmisi proovile panna. Üks ekspert tõi välja, et osade puude juures on nimesildid ning lapsed võiksid neid kokku veerida. Töö autori arvates on see hea, kuna siis on see lõimitud ka „Keel ja kõne“ valdkonnaga. Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2011) on välja toodud, et erinevate valdkondade sisude õpetamisel kasutatakse lõimimist. Valdkondade lõimimine on oluline, sest see aitab toetada lapse tervikliku maailmapildi kujunemist (Laasik et al., 2009).

Kolmanda vaatluspunkti „Hundilugu“ (Lisa 7) kohta tõid kolm eksperti välja, et tegevused on head, kuna pakuvad elamusi. Samuti tõi üks ekspert välja, et vaatluspunktis on kasutatud loendamist ja numbrite kirjutamist. Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2011) on kirjas, et tegevusi planeerides tuleb lähtuda üldõpetuslikest põhimõtetest. Käisi (1996) järgi on üldõpetuse juures oluline kodukandi loodus ja pärimuskultuur. Seega on oluline lõimida erinevaid valdkondi ka õpperajal, et kogu õpitud temaatika oleks terviklik.

Neljanda vaatluspunkti „Majake metsa ääres“ (Lisa 10) kohta tõid kaks eksperti esile looduslikest materjalidest ehitismängu. Töö autor eeldab, et see on sellepärast, et laps õpiks

tundma looduslikke vahendeid ning oskaks neid kasutada mängus. Samuti tõi üks ekspert esile, et on toodud välja looduskeskkonna ning tehiskeskkonna erinevused. Ümbritsev keskkond on lapse jaoks oluline õppimise paik (Laasik et al., 2009). Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2011) on välja toodud, et lapsele tuleb tutvustada nii looduskeskkonda kui tehiskeskkonda ning seda on hea teha lapsele tuttavas keskkonnas – lasteaia. Üks ekspert tõi välja, et erinevate keskkondade tutvustamisel võiks olla pildimaterjali (tänapäeva ehitis ja vanaaja ehitis). Autori arvates on see hea idee, kuna mõned lapsed ehk pole näinud vanaaja ehitist ning tänu näitlikule vahendile saab ta sellest ettekujutluse. Ka Laasik et al. (2009) on välja toonud et pildimaterjal aitab ümbritsevat paremini mõista.

Viienda vaatluspunkti „Jahimees metsa sees“ (Lisa 12) kohta on kaks eksperti välja toonud, et liikumismängud on head, kuna need arendavad täpsust ja osavust. Ühe eksperdi arvates oli antud vaatluspunktile huvitavast küljest lähenetud. Teine ekspert on juurde lisanud, et lastele võiks tulla päris jahimees rääkima oma tööst. Ühe eksperdi arvates võiks vaatluspunktiks olla onn või tunnel, mis seostaks jahimeest metsaga. Kuna lasteaia territooriumil on olemas puudest tehtud tunnel, siis eksperdi soovitusel muudab töö autor antud vaatluspunkti asukohta.

Ekspertide arvamused ja ettepanekud töölehtedele

Küsimustiku viimases osas esitati küsimus (8) lastele koostatud töölehtede kohta. Ekspertidel paluti ring ümber tõmmata arusaadavatele, lastepärastele ning eale vastavatele töölehtedele. Ettepanekud ja soovitused sai lisada vastavasse lahtrisse.

Sisult arusaadavaks pidasid eksperdid töölehti nr 1, 2, 4, 6, 7, 8 (Tabel 3). Osad olid märgitud arusaadavaks nt tööleht nr 3, kuid eksperdid olid lisanud, et puude nimetusi võiks lihtsustada, pannes hobukastani asemel kastan ja arukase asemele kask.

Tabel 3. *Töölehed, mis olid ekspertide arvamuse kohaselt sisult arusaadavad*

Töölehe number	1	2	3	4	5	6	7	8
Esinemissagedus	4	4	2	4	3	4	4	4

Märkus. Esinemise sagedus näitab ekspertide arvu, kes leidsid, et töölehed on sisult arusaadavad.

Töölehe 1 puhul soovitas üks ekspert lisada töölehele koha, kuhu laps saab oma nime kirjutada. Töö autor võtab seda arvesse ning lisab kõikidele töölehtedele koha, kuhu lapsel on võimalik enda nimi kirjutada.

Teise töölehe puhul tõi üks ekspert välja, et õpetaja võiks koos lastega läbi arutleda, mis on töölehe pildidel. Töö autor läbis õpperaja kahe lapsega ning täitis ka töölehed. Lapsed

said iseseisvalt töölehtede täitmisega hakkama, mistõttu kõik lapsed ei vaja läbi arutlemist. Kuid samas on arutlemine oluline, sest see kinnistab teadmisi ning õpetaja saab tagasisidet, kas lapsed on omandanud vastava teema (Koolieelse lasteasutuse ..., 2011).

Kolmanda töölehe juures tõid kaks eksperti välja, et laste jaoks on hobukastan ja arukask liiga pikad sõnad ning soovitasid asendada sõnadega kastan ja kask. Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2011) on välja toodud, et 6-7aastane laps veerib 1-2-silbilisi sõnu kokku. Käis (1996) on välja toonud, et oluline on lastele anda teaduslikult õigeid teadmisi. Seega oleks tegemist vale teadmiste andmisega, kui töö autor kasutaks nimetust kastan. Et lastel oleks lihtsam lugeda, siis kasutab töö autor „arukask“ ja „hobukastan“ sõnade piiridel loetavussidekriipsu, et tekiks 2-silbilised sõnaühendid.

Töölehe 4 juures andis üks ekspert soovitus, et selgitada lastele enne töölehe tegemist tööjuhendit, kuna lapsed ei pruugi sellest aru saada. Tööjuhendis oli kirjas, et laps peab joonistama puuduoleva pildi kasti, kuid tööjuhendis polnud kirjas, et igas reas peavad olema kõik erinevad pildid. Seega teeb autor tööjuhendi täpsemaks, et see oleks paremini mõistetav.

Viienda töölehe juures tõi üks ekspert välja, et sõna kõrval võiks kohe õige loom olla. Töö autor tegi lastega töölehe läbi ning ei arva, et sõna kõrval peaks olema kohe õige loom. Laps saab sõna ja pilti ühendades kinnistada oma teadmisi, mida eelnevalt vaatluspunktis räägiti. Laasik et al. (2009) on kirjutanud, et erinevad töövõtted kinnistavad laste teadmisi ja oskusi ning on laste jaoks huvitavad, sest need mitmekesistavad materjale. Seega jätab töö autor soovitatud muudatuse tegemata.

Kaheksanda töölehe juures tõid kaks eksperti välja, et „võimalik, et tööriistad ja mesilase pesa on lastele võõrad“ ning soovitasid pildid ära muuta või juurde kirjutada, millega on tegemist. Töö autor lasi lastel iseseisvalt töölehe läbi teha ning selgus, et lapsed tundsid ära töölehel olevad pildid. Seega jätab autor vastavad muudatused tegemata.

Kokkuvõtteks. Bakalaureusetöö teoreetilises osas sooviti kirjandusele toetudes teada saada, kuidas õpperada koostada, milliseid abivahendeid peaks kasutama, milliseid tegevusi sinna planeerida ning kuidas muinasjuttu kasutada õpperaja koostamisel. Uurimusliku osa eesmärgiks oli lastega läbi tehes ning ekspertidelt tagasisidet saades teada saada, milliseid muudatusi peaks tegema õpetaja tööjuhendites ning töölehtedes lastele.

Lastega läbimise tulemuste ning eksperthinnangute põhjal võib järeldada, et Võru lasteaia Punamütsike õppe- ja muinasjuturada on 5-7aastastele lastele sobilik ning tegevused on mängulised, mitmekesised ja teadmisi pakkuvad. Ekspertide arvates olid töölehed eakohased ning õpetaja tööjuhendid arusaadavad, mistõttu suuri muudatusi ei tehtud. Kokkuvõtteks võib väita, et püstitatud eesmärgid said täidetud.

Töö piiranguks võib pidada ekspertide vähesust ning seda, et ekspertidel polnud võimalik ajapuuduse tõttu rada lastega läbida. Ka töö autor ei saanud tegevusi läbi viia suure rühmaga, mistõttu kõiki tegevusi ei saanud läbi teha. Oluliseks piiranguks oli ka aastaaeg, sest sel ajal, kui töö autor lastega õpperada läbis, ei olnud kõik puud veel lehes.

Töö autor loodab, et koostatud õppematerjale Võru lasteaiale Punamütsike hakkavad õpetajad kasutama ning vajadusel veel täiendama.

Tänuõnad

Töö autor tänab eksperte, kes andsid asjakohast tagasisidet. Tänuõnad ka õpetajatele, kes andsid soovitusi, milliseid tegevusi vaatluspunktides teha.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

..... (allkiri ja kuupäev)

Kasutatud kirjandus

- Ainso, S. (2012). *Õpperada Tartu Lastesõim Mesipuu 2,5-3,5aastastele lastele*.
Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Alter, H. (2013). *Linnamäe õpperada Otepää lasteaiale*. Publitseerimata bakalaureusetöö.
Tartu Ülikool.
- Bettelheim, B. (2007). *Muinasjuttude võlujõud*. Tartu: AS Atlex.
- Brügge, B., Glantz, M., & Sandell, K. (2008). *Õuesõpe*. Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Dahlgren, L. O. (2009). Raamatuharidusest ja meelelisest kogemusest. L. O. Dahlgren, S. Sjölander, J. P. Strid, & A. Szczepanski, *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas – lähiümbrusest saab õpiõu* (47–63). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Eilart, J. (Koost). (1986). *Looduse õpperajad*. Tallinn: Valgus.
- Ghafouri, F. (2014). Close encounters with nature in an urban kindergarten: a study of learners' inquiry and experience. *Education 3-13: International Journal of Primary, Elementary and Early Years Education*, 42, 1, 54–76
- Grahn, P. (2009). Laps ja loodus. . L. O. Dahlgren, S. Sjölander, J. P. Strid, & A. Szczepanski, *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas – lähiümbrusest saab õpiõu* (65–125). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Gustavson, M. (2004). *Laste aeg- laste aed*. Tallinn: PreMark.
- Kalamees, K., & Kont, H. (2006). *Aastaajad õpperajal. Juhendid looduse vaatlemiseks*. Tartu: Nordon Trükikoda.
- Kikas, E. (2010). Tunnetusprotsessid ja nende arengulised iseärasused. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes* (17–60). Tartu: Tartu Haridus- ja Teadusministeerium.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava* (2011). Külastatud aadressil
<https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917?leiaKehtiv>
- Krusten, R., Kumberg, K., Müürsepp, M., Niitra, M., Ojala, H., Palm, J., Reidolv, M., & Tarrend, A. (2006). *Lastekirjanduse sõnastik*. Tallinn: Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus.
- Krusten, R. (2003). Mis on lastekirjandus? *Nukits*, 16–18.
- Käis, J. (1996). *Kooli-raamat*. F. Eisen (Koost). Tartu: Ilmamaa.
- Laasik, T., Liivik, M., Täht, E.-M., & Varvara, L. (2009). Valdkond „Mina ja keskkond“. E. Kulderknup (Koost), *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad* (7–25). Tallinn: Kirjastus Studium.
- Laxén, U. (2005). *Laul, mis leidis sõnad. Mängu kaudu sisemise vabaduseni*. Tallinn: Ilo.

- Link, L. (2013). *Abimaterjal mulgi murret, kultuuri ning loodust tutvustavate tegevuste läbiviimiseks 5-7aastaste lastega Viljandi lasteaed Krõll õpperajal*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Niiberg, T., Metspalu, A., & Linnas, M. (2009). Muinasjutu olemus ja tähtsus lapse üldises arengus. K. Henno (Toim), *Muinasjutt lapse arendaja ning lohutaja (7–22)*. Tartu: AS Atlex.
- Niilo, A., & Kikas, E. (2008). Mäng. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (120–137). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Norman, M. (2005). *Loodushoid saab alguse varasest lapsepõlvest*. Tea ja toimetaja. Tallinn: Ilo.
- Pavlenko, K. (2014). *Õpperada Tartu lasteaiale Lotte kui vahend õppekasvatustööks 5-7aastaste lastega*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Pervik, A. (2005). Müüdid ja põhitõed maailmapildi kujunemisel. *Nukits*, 1–7.
- Raadik, S. (2010). Õuesõpe- eluliselt oluline õppimisviis. Sooserv, G. (koost). *Loodusvaatlused. Tea ja toimetaja*, 39. Tallinn: TEA.
- Raadik, S. (2009). *Õpime õues mängides*. Tallinn: Ilo.
- Shipman, D. R. (2014). *Girl Meets Wolf: Little Red Riding Hood, Adaptation, and the Art of Storytelling* (Doctoral dissertation, Duke University).
- Szczepanski, A. (2009). Õuekeskkond- õpikeskkondade rohke võimas klassituba. L. O. Dahlgen, S. Sjölander, J. P. Strid, & A. Szczepanski, *Õuesõppe pedagoogika kui teadmiste allikas – lähieestusest saab õpiõu* (9–46). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Zehetner, A. (2013). Why fairy tales are still relevant to today's children. *Journal Of Paediatrics And Child Health*. 49(2), 161–162.
- Timoštšuk, I. (2005). *Loodusõpetus alushariduses*. Tallinn: TLÜ Kirjastus.
- Vienola, V. (2003). *Keskonnakasvatuse lasteaial*. Tea ja toimetaja. Tallinn: Ilo.
- Võru Lasteaed Punamütsike õppekava* (2014). Avaldamata käsikiri.
- White, R., & Stoecklin, V. (1998). Children's outdoor play & learning environments: Returning to nature. Külalastatud aadressil <https://www.whitehutchinson.com/children/articles/outdoor.shtml>

Lisamaterjalide koostamisel kasutatud kirjandus

Aavik-Vadi, V., Väikene, I., & Tamm, Ü. (2014). *Tegijad teevad*. Tallinn: Atlex.

Aesculus hippocastanum. (2015). Külastatud aadressil

<http://www.grovida.us/broadleaves/aesculus-hippocastanum.html>

Ant. (s.a.). Külastatud aadressil

http://etc.usf.edu/clipart/29400/29451/monomorium_29451.htm

Basket. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/52200/52262/52262_basket.htm

Bear. (s.a.). Külastatud aadressil <http://azcoloring.com/coloring-page/350818>

Birch Leaf. (s.a.). Külastatud aadressil <http://azcoloring.com/coloring-page/856647>

Chicken. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/2300/2377/chicken-hen_1.htm

Cone. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/5300/5358/cone_1.htm

Ear. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/18800/18871/ear_18871.htm

Earthworm. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/2200/2209/earthworm_1.htm

Einon, D. (2004). *Mängime & õpime*. Tallinn: Varrak.

Eye. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/18800/18873/eye_18873.htm

Fox. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/3100/3103/fox_5.htm

Frog. (s.a.). Külastatud aadressil <http://azcoloring.com/coloring-page/257829>

Garden Rake. (s.a.). Külastatud aadressil

http://etc.usf.edu/clipart/80500/80533/80533_rake.htm

Gardener. (s.a.). Külastatud aadressil <http://azcoloring.com/coloring-page/183854>

Genus Acer (Maple). (s.a.) Külastatud aadressil

http://etc.usf.edu/clipart/44100/44148/44148_maple_2.htm

Genus Picea (Spruce). (s.a.). Külastatud aadressil

http://etc.usf.edu/clipart/44100/44159/44159_spruce_1.htm

Gun. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/7700/7745/gun_7745.htm

Hand Hoes. (s.a.). Külastatud aadressil

http://etc.usf.edu/clipart/84900/84974/84974_hand_hoes.htm

Horse-Chestnut Leaf. (s.a.). Külastatud aadressil

http://etc.usf.edu/clipart/50600/50645/50645_horse-ches.htm

Honey Bee. (s.a.). Külastatud aadressil

http://etc.usf.edu/clipart/6800/6846/honey-bee_6846.htm

House. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/3900/3951/house_2.htm

Jumping Spider. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/6800/6856/jump_spider_6856.htm

- Kabanen, K. (Koost). (2010). *Loovtegevused läbi mängu*. Tallinn: Tea kirjastus.
- Karvonen, P. (2003). *Liikumisrõõm*. Tallinn: Ilo Kirjastus.
- Kivisalu, K. (Koost). (2003). *100 mängu lapsega*. Tallinn: AS Ajakirjade Kirjastus.
- Ladybird*. (s.a.). Külastatud aadressil <http://azcoloring.com/coloring-pages-of-ladybugs>
- Little red riding hood*. (s.a.). Külastatud aadressil <http://azcoloring.com/coloring-page/298119>
- Little Red Riding Hood : Surprised To See The Little Red Wolf*. (s.a.). Külastatud aadressil <http://azcoloring.com/coloring-page/35210>
- Maze Generator*. (s.a.). Külastatud aadressil <http://www.mazegenerator.net/>
- Metsak, V., (1979). *Mõista, mõista... Eesti rahva mõistatusi*. Tallinn: Kirjastus Eesti raamat.
- Mänd, M. (Koost). (2005). *Mänge siit ja sealt*. Tallinn: Ilo kirjastus.
- Oak. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/2200/2236/oak_1.htm
- Oks, J., (2011). *Õue mängima*. Tallinn: Tammeraamat.
- On Her Way To Granny's*. (s.a.). Külastatud aadressil <http://azcoloring.com/coloring-page/35116>
- Piht, S., & Mätlik, E. (2007). *Õppemänge*. Tallinn: Ilo Kirjastus.
- Pine Cone. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/81000/81095/81095_bigconefir.htm
- Pine Needle. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/14300/14379/pineneedle_14379.htm
- Päike. Autori koostatud
- Raadik, S., (2009). *Õpime õues mängides*. Tallinn: Ilo kirjastus.
- Rabbit*. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/21000/21007/rabbit5_21007.htm
- Saimre, T., (2009). *Mõistatused. Vanasõnad. Kõnekäänud*. Tallinn. Ilo kirjastus
- Scotch Pine*. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/22800/22858/pine_22858.htm
- Snail*. (s.a.). Külastatud aadressil <http://azcoloring.com/snail-drawings>
- Sorbus Domestica*. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/78500/78552/78552_domestica.htm
- Squirrel*. (s.a.). Külastatud aadressil. http://etc.usf.edu/clipart/7200/7206/squirrel_7206.htm
- Zapletal, M. (1984). *1000 mängu*. Tallinn: Valgus
- Tigerpaw*. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/15100/15159/tigerpaw_15159.htm
- Tomingas, S., & Villo, S-A., (2014). *Eesti mõistatuste, vanasõnade ja kõnekäändude kuldraamat*. Tallinn: Tea kirjastus.
- Tõhk, M. (2010). *Metstötsi rajad*. Tallinn: Eesti Ajalehed AS.

Wasp. (s.a.). Külastatud aadressil http://etc.usf.edu/clipart/25200/25248/wasp_25248.htm

Wolf. (s.a.). Külastatud aadressil <http://azcoloring.com/coloring-page/128613>

Õim, A., & Õim, K., (2011). *Eesti fraseologismide elektrooniline alussõnastik – FES.*

Külastatud aadressil <http://www.folklore.ee/justkui/sonastik/index.php?f=1&f1=6>

Lisad

Lisade sisukord

- Lisa 1. Punamütsike lilleaias
- Lisa 2. TÖÖLEHT 1
- Lisa 3. TÖÖLEHT 2
- Lisa 4. Punamütsike metsas
- Lisa 5. TÖÖLEHT 3
- Lisa 6. TÖÖLEHT 4
- Lisa 7. Hundilugu
- Lisa 8. TÖÖLEHT 5
- Lisa 9. TÖÖLEHT 6
- Lisa 10. Majake metsa ääres
- Lisa 11. TÖÖLEHT 7
- Lisa 12. Jahimees metsa sees
- Lisa 13. TÖÖLEHT 8
- Lisa 14. Küsimustik ekspertidele

Lisa 1

Esimene vaatluspunkt „Punamütsike lilleaias“

Vaatluspunkt hõlmab endas lasteaia õuealal asuvaid lillekaste.

Vahendid: kühvel, luup, alused töölehtede täitmiseks, kirjutamis- /joonistamisvahendid, pintsetid, klaaspurgid, sõel, vesi, nõör

Juhend õpetajale:

Õppetegevuse eesmärgid vaatluspunktis:

- laps vaatleb lillekastis olevaid taimi;
- laps kirjeldab lillekastis olevaid taimi;
- laps hoolitseb taimede eest (kastab, rohib);
- laps võrdleb lillekastis kasvavaid taimi;
- laps saab teada, kuidas erinevad tegurid mõjutavad taime kasvu;
- laps vaatleb taimedel, õhus ja mullal olevaid putukaid;
- laps kirjeldab putukate välimust;
- laps oskab seostada ilmastikunähtust aastaegadega.

Võimalikud tegevused vaatluspunktis:

- lillekastis olevate taimede vaatlemine ja kirjeldamine;
- lillekastis olevate taimede hooldamine: kastmine, rohimine, kevadel istutamine (seemnete/kasvutaimede vaatlus ja kirjeldamine) ja sügisel koristus;
- koos õpetajaga taimede liikide määramine taimemäärajaga;
- taimede nuusutamine (lõhnade tundmine);
- lillekastis ja selle ümbruses olevate putukate vaatlemine;
- nõoriga piiratud maa-ala uurimine (millised taimed kasvavad; milliseid putukaid märkad)
- sademete vaatlemine, joonistamine;
- töölehe täitmine;
- jutukese lugemine;
- katsed (mulla sadestumine purgis; sõelast läbi kallamine, mis jääb sõelale?)

Vaatluspunkti tegevuse kirjeldus:

Vaatluspunkt sisaldab endas lasteaia õuealal asuvaid taimekaste. Kevadel saab külvata seemneid, suvel uurida ning vaadelda taimede kasvu ning hoolitseda taimede eest (kastmine, rohimine), sügisel uuesti maad harida ja närtsinud taimed ära koristada. Taimedel, õhus ja mullal on putukaid, mida lapsed saavad jälgida. Aastaegadest sõltuvalt saavad lapsed jälgida muutusi lilleaias. Vaadelda ilmastikunähtusi ning neid seostada aastaegadega. Läbi

kogemuste mõistab laps paremini looduses toimuvat, sest laps, kes on taimede eest ise hoolitsenud, teab kuidas erinevad tegurid mõjutavad taime kasvu (Timoštšuk, 2005).

Laste jaoks on ka töölehed, mis kinnistavad vaatluspunkti tehtut. Samuti on õpetajal ka taimemäärajad, mille abil saab tuvastada vaatluspunkti olevad taimed.

Taimemäärajad:

Raamat:

- Kukk, T. (2013). *Eesti taimede kukeaabits*. Tallinn: Varrak.

Digimääraja:

- Nimis, P.L., Leht, M., Martellos, S., & Randlane, T. (2011). Eesti eFloora. *Puud, põõsad ja rohhtaimed*. Külastatud aadressil http://dbiodbs.univ.trieste.it/carso/chiavi_pub21?sc=367

Esimene osa muinasjutust „Punamütsike“ Vendade Grimmide muinasjutud (Mattheus, 2014) järgi

Elas kord väike tüdruk. Ta oli nii armas, et ta meeldis kõigile, eriti aga oma vanaemale, kes teda väga hoidis. Vanaema oli tüdruku vastu väga hea ning andis talle kõik, mis tal oli. Kord kinkis memm lapselapsele punase mütsikese. Tüdrukule hakkas see väga meeldima ning ta hakkaski seda kandma. Tänu sellele hakati tüdrukut kutsuma Punamütsikeseks.

Ühel päeval palus ema Punamütsikesel minna vanaema juurde, sest vanaema oli haigeks jäänud. Ema pani tüdrukule korvikesega kaasa kooki ja jooki ning palus lapsel otse vanaema juurde minna, et teelt kõrvale ei kalduks.

Punamütsike hakkas minema vanaema juurde, kes elas metsas, külast eemal. Teepeal kohtas ta hunti, kes uuris, kuhu Punamütsike läheb ning mis tal korvikeses kaasas on. Punamütsike lausus, et ta läheb haigele vanaemale külla ning viib talle kosutavat jooki ja kooki. Kavalpea hunt aga mõistis, et kui ta Punamütsikese teelt kõrvale juhib, saab ta hea kõhutäie nii vanaemast kui tüdrukust. Nii ta näitaski Punamütsikesele metsääres kasvavaid lilli ja Punamütsikesel tekkiski idee korjata vanaema rõõmuks lilli.

Ka meie oleme jõudnud siia lilleaeda. Punamütsike tahab väga teada, millised lilled kasvavad meie aias, millised putukad elavad siin ning kuidas me nende eest peaksime hoolitsema. Selleks uurime välja, millised taimed lillekastis kasvavad, kuidas me peaksime nende eest hoolitsema, et nad kasvaksid paremini ning keda me veel lillekasti juures näeme.

Mõistatused:

„Mõistatused. Vanasõnad. Kõnekäänud.“ (Saimre, 2009)

- Kes on mees kaheteistkümne näoga? Aasta;
- Õues mäena, toas veena? Lumi;
- Teda palutakse, teda oodatakse, aga kui ta tuleb, poetakse peitu? Vihm;
- Pehme kui vill, külm kui kivi, lendab kui lind? Lumehelvest;
- Ilma tuleta põleb? Päike;
- Must rätt, rohelised ääred? Põld;
- Mees maas, kuldkübar peas? Võilill;
- Kallutad teda natuke ja vihma sajab peale? Kastekann;
- Käib igal pool, ei tõsta aga jalgagi majast välja? Tigu;
- Ise jäme, lühike, tee tal pikk ja peenike? Ämblik;
- Tulid mehed kirveta, ehitasid maja nurkadeta? Sipelgad;
- Väike lehmake, magus piimake? Mesilane;
- Missugustel lastel on tiivad? Mesilastel.

Soovituslikud mängud ja mängulised tegevused:

„Õppemänge“ (Piht & Mätlik, 2007)

- „Loodust avastamas“ lk 12;

*„Sobiv mängukoht: mets, park, rohumaa
Töö toimub paarides. Lapsed sulevad silmad ning õpetaja annab igale neist
pihku mingi loodusliku eseme, paarilistel peavad olema erinevad. Paarilised
kirjeldavad teineteisele oma eset. Enne kirjeldama asumist peavad nad
puudutama eset põsega, kõrvaga, sõrmedega, peopesaga. Suletud silmadega
kirjeldaja tunnetab eseme kuju, suurust, kaalu, ehitust, struktuuri.
Kirjeldamisel kasutatakse omadussõnu- pikk-lühike, ümmargune-kandiline,
raske-kerge jne.“*

„Õpime õues mängides“ (Raadik, 2009)

- „Ämblik ja kärbsed“, lk 22

*„Vahendid: 2-3 m pikkune nõör, vahend pesa tähistamiseks.
Valitakse ämblik, kellel on 2-3 m pikkune nõör. Ämblik on väljaku servas
ämblikupesas. Ülejäänud lapsed on kärbsed. Kärbsed lendavad vabalt ringi.
Märguande peale peavad nad jääma liikumatult ühte asendisse või poosi ja
teesklevad liikumatult surnut. Ämblik käib kärbeste vahel ringi ja jälgib neid.
Kes kärbestest liigutab, seda püüab ämblik oma nõoriga- ämbliku
võrguniidiga- tabada pärast seda, kui ta nimetab liigutaja nime temast
vähemalt 2m kaugusel seistes. Nimetatud kärbes jookseb enda päästmiseks*

teiste vahel. Kui ämblik suudab nõoriga põgenejat puudutada, viib ta tabatud kärbsse enda pessa.

Teise püüdmisvahendiga võib ämblik liigutaja kohe nõori sisse mässida ja ta oma pessa viia. Üks ämblik püüab 2-3 kärbest, seejärel valitakse uus ämblik ja püütud kärbsed saavad uuesti mängu lülituda. Mängida võib ka võrguniidita ja tabada võib käega. “

- „Sääsed ja mesilased“, lk 63

„Mängitakse paaris. Loosi alusel saavad mängijad kas sääseks või mesilaseks. Sääsk peab häälitsema z-häälikul ja mesilane ž- häälikul. Mängujuhi märguande peale hingavad võistlejad sügavalt sisse, sulgevad sõrmedega ninasõõrmed ja alustavad korruga sumisemist. Võidab see, kellel jätkub sumisemiseks kauem õhku. Hiljem võivad paaride võitjad omavahel võistlust jätkata kuni selgub kõige vastupidavam putukas. “

- „Kuud ja aastaajad“, lk 64

„Metstõtsi rajad“ (Tõhk, 2010)

- „Ussi rada“, lk 145

„Eesmärgid: õpetada roomates läbima mitmesuguste takistustega rada.

Koht: looduslike või kunstlike takistustega rada.

Käik: valmistatakse ette takistustega teekond, mida saab läbida roomastes. Iga laps ütleb enne teekonna algust „ussi“ nime, kellena ta esineb (vihmauss, kapsauss). “

- „Lillenäitus“, lk 157

„Eesmärgid: õpetada tundma lillesorte; õpetada eristama lillede lõhna,

Vahendid: eri lillesordid; vaasid

Käik: näitusel on mitu vaasi eri lilleliikidega. Ühte liiki lilled on ühes vaasis. Näituse külastajatel seotakse silmad kinni. Mängujuht annab talle nuusutada üht lilleõit. Õis pannakse vaasi tagasi. Külastaja silmadelt eemaldatakse kate. Külastaja läheb ja võtab õigest vaasist talle nuusutada antus lille. Külastaja ütleb lille nime. “

- „Väikeste loomakeste koosolek“, lk 162

„Eesmärgid: õpetada tundma väikeloomi; kasvatada hoolivat suhtumist endast väiksematesse olevustesse; õpetada tähelepanelikult loodust vaatlema; õpetada meisterdama väikeloomi.

Vahendid: paksemast paberist välja lõigatud elusuurused väikeloomad: liblikad, teod, konnad, sipelgad, lepatriinud, maipõrnikad jne.

Valmistumine mänguks: lapsed joonistavad ja lõikavad välja mänguks vajalikud väikeolendid.

Käik: mängujuht on lastele märkamatu poetanud väikeloomade kujutised mänguväljakule. Lapsed jagatakse mitmesse rühma. Iga rühm valib endale nime vastavalt väikeloomale, keda nad otsima hakkavad. Otsimiseks antakse kindel aeg.

Lapsed kogunevad pärast mängu lõpetamist ringi, iga rühm asetab ringi keskele valgele linalle enda leitud väikeolendid, kusjuures samast liigist loomakesed on linal rühmitatud ühte kohta.

Loomade koosolekul tutvustab iga otsingurühm enda otsitud väikelooma. Leia väikeseid loomakesi loodusest. Ära puuduta loomakest, vaid kutsu kaaslased rahulikult vaatama! “

- „Pime uurija“, lk 139

- „Tõtsu-tõtsu, anna edasi!“, lk 142

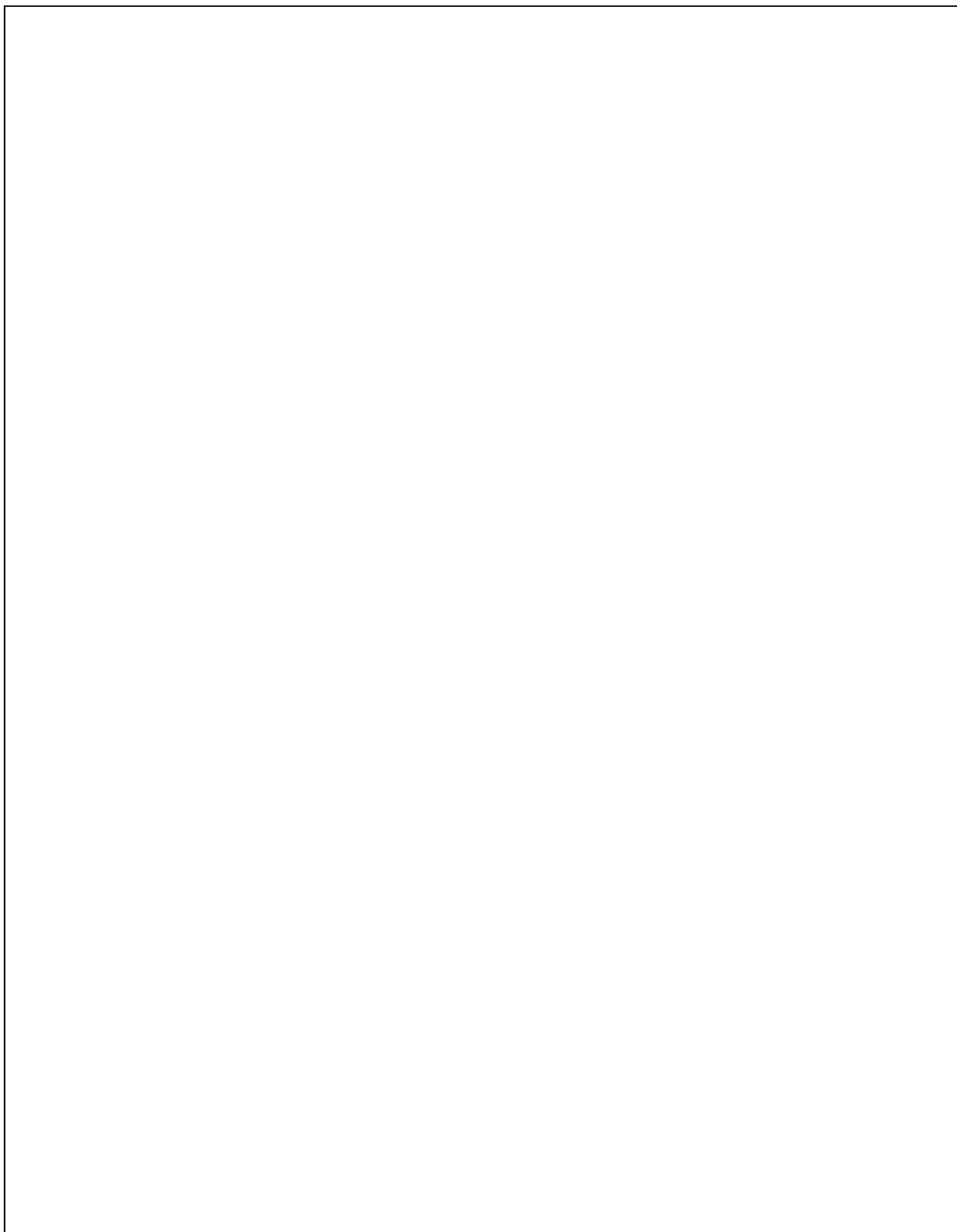
- „Ussiema ja ussilapsed“, lk 150
- „Lõhnatundja“, lk 156
- „Taimed vaasi“, lk 167

„Loovtegevused läbi mängu“ (Kabanen, 2010)

- „Mille poolest erinevad“, lk 20;
- „Täiendamise mäng“, lk 26;

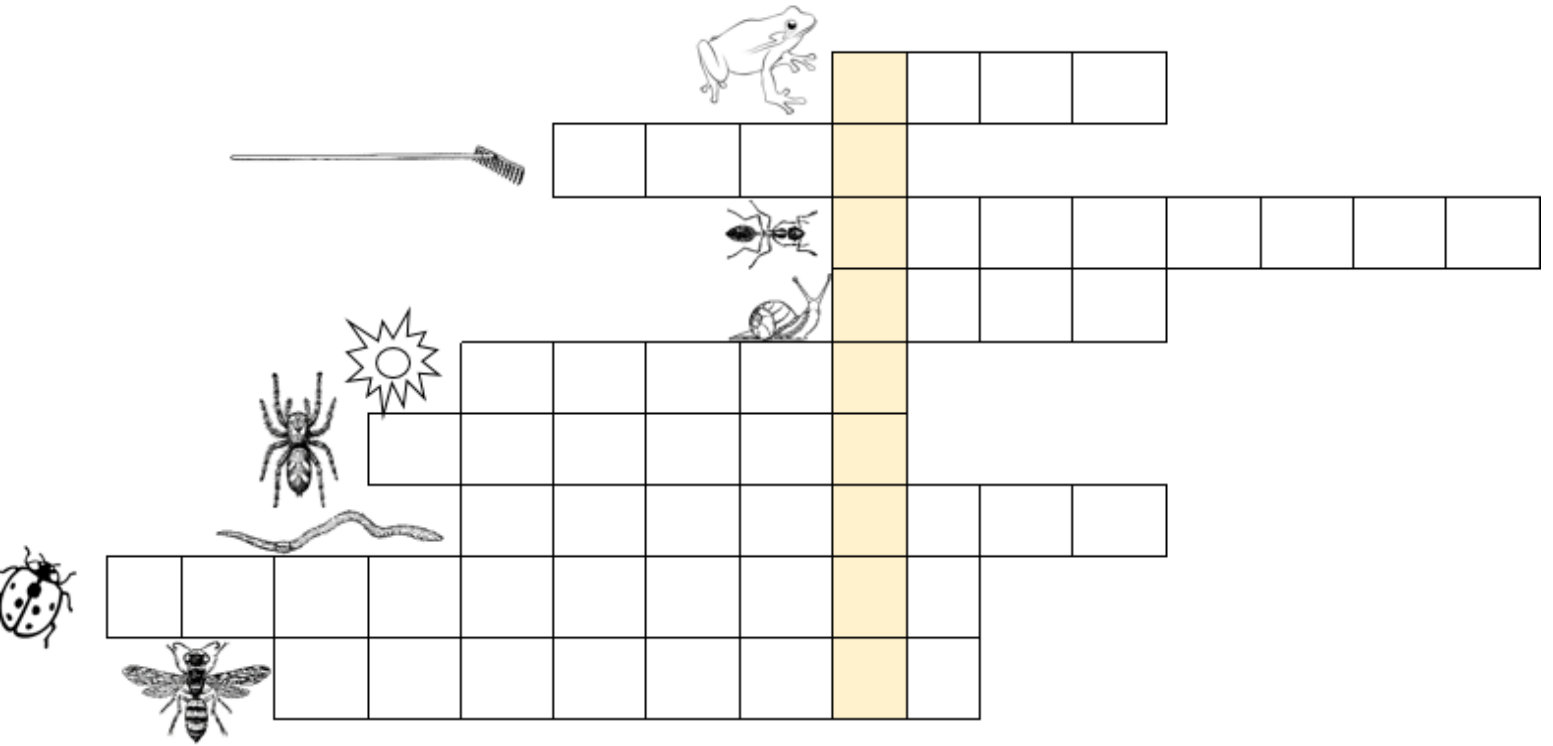
NIMI:.....

TÖÖLEHT 1. JOONISTA OMA LILLEKAST

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for a drawing of a flower. The box occupies most of the page below the title.

NIMI:.....

TÖÖLEHT 2. LAHENDA RISTSÕNA!

PÄIKE, REHA, KONN, TIGU, ÄMBLIK, HERILANE, VIHMAUSS,
LEPATRIINU, SIPELGAS

JOONISTA SAADUD LAHENDUSEST PILT.

Teine vaatluspunkt „Punamütsike metsas“

Vaatluspunkt hõlmab endast lasteaia territooriumil asuvaid puid (kask, tamm, vaher, hobukastan, pihlakas)

Vahendid: paberid, rasvakriidid, luup, lina

Juhend õpetajale:

Õppetegevuse eesmärgid vaatluspunktis:

- Laps nimetab tuttavaid puuliike;
- laps oskab kirjeldada lasteaia territooriumil asuvaid puuliike;
- laps teeb vahet okaspuudel ja lehtpuudel;
- laps oskab nimetada okaspuid (mänd, kuusk);
- laps oskab nimetada lehtpuid (kask, tamm, vaher, hobukastan, pihlakas) erinevate tunnuste järgi (lehekuju, vili, puukoor jne).

Võimalikud tegevused vaatluspunktis:

- männi- ja kuuseokste võrdlus (millised pikemad; kuidas kinnituvad oksale);
- kábide otsimine ja õige puu juurde viimine (kuusekábid kuuse juurde ja männikábid männi juurde);
- kábide, lehtede, okste, tammetõrude (erinevate looduslike vahendite) korjamine ning nendest pildi tegemine. Valmis pildi kirjeldamine.
- muinasjutu kuulamine;
- mõistatuste lahendamine;
- mängude mängimine;
- puutüve ümbermõõdu määramine nööriaga; mitu last ümber puu mahub;
- puu koorte võrdlemine. Milline on värvi erinevus? Mida käega katsudes tunned?;
- puu lehtede võrdlemine. Millise puu leht on kõige suurem? Millise puu leht on kõige väiksem?

Vaatluspunkti tegevuste kirjeldus:

Vaatluspunkt asub lasteaia territooriumil. Vaatluspunktis saab rääkida erinevatest puuliikidest, mis lasteaia territooriumil on. Samuti arutleda, et on nii okaspuid kui lehtpuid ning millised puud on igihaljad. Vaatluspunktis toimub arutus, milliseid puid Punamütsike metsas nägi ning mille poolest puud üksteisest erinevad. Vaatluspunktis räägitakse teine osa jutust ning tegevuste kinnistamiseks on tööleht.

Teine osa muinasjutust „Punamütsike“ Vendade Grimmide muinasjutud (Mattheus, 2014) järgi

Lilli korjates läks Punamütsike aina sügavamale ja sügavamale metsa. Mõne aja pärast ta mõistis, et on kaugele teelt kõrvale kaldunud ning peaks tagasi minema. Ta oli ju emale lubanud, et läheb ilusti teed mööda otse vanaema majani. Punamütsike hakkas kartma, et ta ei jõuagi õigele teele tagasi, kuid siis otsustas ta puid vaatlema hakata. Metsas ringi jalutades märkas ta palju erinevaid puid. Ta nägi nii lehtpuid kui ka okaspuid. Punamütsike aga ei teadnud puude nimetusi. Proovime mõistatuste abil teada saada, milliseid puid meie teame.

Mõistatused :

„Mõistatused. Vanasõnad. Kõnekäänud.“ (Saimre, 2009)

- Kiigub, kiigub aga paigast ei saa? Puu;
- Suvel haljas, talvel paljas? Lehtpuu;
- Millisel puul ei ole okkaid? Lehtpuul;
- Kasvades nad rohelised, maha langedes kollased, maas lamades muutuvad mustaks? Puulehed;
- Kõik heidavad rõivad maha, aga kolm ei heida? Kuusk, mänd, kadakas;
- Ühel emal oli tuhat poega, kõigile andis kausikese, ainult ise jäi ilma? Tamm ja tõrud;
- Valge poiss, rohelised juuksed? Kask.

Soovituslikud mängud ja mängulised tegevused:

„Mänge siit ja sealt“ (Mänd, 2005)

- „Pajuke tuules“, lk 32

„Eesmärgid: õppida kaaslasti usaldama, koostööd tegema ja reeglitest kinni pidama.

Vanus: 6-7 a

Vahendid: võimlemismatid

Mängu käik: lapsed seisavad tihedas ringis võimlemismattidel õlg-õla kõrva (tuul), üks laps (pajuke) on ringi sees. Ringis seisjatel on üks jalg ees, teine taga (tasakaal), käed ette sirutatud, peopesad ettepoole. Pajuke seisab ringi keskel, jalad koos, silmad kinni, käed rinnal. Ringis seisjate laste käed on nagu kerged tuuleiilid, mis õrnalt ringi sees seisjat tõukavad, samal ajal püüavad (toetavad) teisel pool olijad pajukese kinni ja siis tõukavad teda jälle kergelt eemale nii, et keskel olev laps hakkab kõikumama (ette, taha, küljele).

Kordamööda on kõik lapsed pajukesed. Lastele on vaja selgitada ohutusreegleid! See mäng põhineb vastastikusel usaldusel- see, kes on sees, näitab usaldust ja ringis olijad tõestavad, et nad väärivad usaldust.“

Õppemänge (Piht & Mätlik, 2007)

- „Korjamine“, lk 12;

- „Kõnelus lemmikpuuga“, lk 14

„Eesmärk: oma mõtete korrastamine, mälu treenimine, õige keele kasutusoskuse arendamine, loetelu, kuuldu või pildi järgi õige objekti leidmine, puude jälgimine erinevatel aastaaegadel ning muutuste märkamine ja põhjendamine.

Õppekäigul metsa või parki andke lastele ülesanne otsida nende lemmikpuid ning istuda puude kõrvale ja vestelda nendega. Alates teisest klassist võib anda pärast vestlust puuga ülesande vestlus paberile kirja panna. Lemmikpuud võib lasta ka joonistada. Aega sellise töö tegemiseks ei tohi olla liialt palju – piisav aeg on 15-20 minutit, muidu tekib tüdimus. Märguande peale kogunetakse ning iga laps, kes soovib, räägib, millest ta oma puuga kõneles ning miks ta sellest just puuga vestelda soovis. Kui lapsed panid oma vestluse kirja ja/või joonistasid puu, siis nüüd vahetakse töölehed- vaadeldakse pilte, loetakse vaikselt jutt läbi ning püütakse kaaslaste töö järgi puu üles leida. Viimast võib teha ka jutukese järgi, mis valjuhäälselt kõigile ette loeti. Jutukese ettelugemisel küsige lastelt, kes soovib seda teha. Soovitav on jälgida lemmikpuud igal aastaajal. Nii tekib järjepidevus ning lastes ärkab huvi looduses toimivate aastaajaliste muutuste jälgimiseks.“

- „Minu suhe loodusesse“, lk 15

„Õpime õues mängides“ (Raadik, 2009)

- „Oravad ja käbid“, lk 25

„Vahendid: 1 käbi.

Mängu käik: valitakse juhtmängija- orav. Orav sulgeb silmad ja loeb kümneni. Ülejäänud mängijad püüavad samal ajal tegutseda märkamatuks. Nad annavad laua all või ringis olles selja tagant käest kätte edasi käbi. Äkki hüüab orav: „Minu käbi!“ Mängijad ei tohi enam käbi edasi anda. Seejärel avab orav silmad ja püüab arvata, kelle käes on käbi, öeldes sellele mängijale: „Anna käbi siia!“ Kui ta saab käbi kätte, vahetuvad kohad- uueks oravaks saab mängija, kelle käest tabati käbi. Kui orav osutab valele mängijale, jääb ta uuesti oravaks või määrab soovi korral uue orava.“

- „Lehemäng“, lk 36

„Vahendid: erinevate puude lehed või nende aplikatsioonid.

Mängu käik: lapsed seisavad ringis või poolkaares. Iga mängijale antakse ühe lehtpuu leht. Lapsed hoiavad seda käes ja kutsuvad vaba käega kaaslast mängima, lausudes: „Armas sõber, tule sa

lehemängu mängima!

Armas sõber, tule sa

lehemängu mängima!“

Seejärel ütleb õpetaja:

„Kellel (puu nimi)... leheke, (puu nimi)... üles otsige!“

Kõik lapsed kordavad sama:

„Kellel (puu nimi)... leheke, (puu nimi)... üles otsige!“

Lapsed, kellel oli käes nimetatud puu leht, peavad kogunema ja lehte kõrgele tõstes seda ülal kiigutama, moodustatakse sel kombel „puu“, mille lehed tuules hõljuvad. Nüüd lausuvad teised lapsed:

„Tuuleke, tuuleke, ära rebi lehekest!

(puu nimi)...-ke, (puu nimi)...-ke, hoi a kinni lehekest!“

Mäng algab otsast peale. Iga kord nimetab õpetaja-mängujuht uue puu nime, et kõik lapsed saaksid oma lehega teiste ette või ringi keskele tulla.“

- „Käbiuss“, lk 45
„Mängijad jaotatakse 7-10 liikmelistesse rühmadesse ja neile antakse ülesanne.
1. Koostage korjatud käbidest maapinnale uss. Loendage käbide hulk ussis.
2. Rühmatöö. Korjake igaüks kindel arv käbisid, näiteks 8. koostage nendest uss.
Arvutage korrumise teel, mitmest käbist uss koosneb.
Teisend: iga laps korjab loodusest nii palju väikesi esemeid, kui talle pihku mahub.
Korjatud materjalist moodustatakse uss.
On hea, kui lastel on võimalik korjata nii kuuse- kui männikäbisid. Kui õpiõues neid ei leidu, siis on õpetajal soovitatav eelnevalt korjatud käbid säilitada ja mängu ajal need loodusesse puistata.“
- „Kelle õun (käbi, kivi, pulk, kurikas, pall, ...)?“ , lk 21
- „Lehesadu“, lk 33
- „Puumäng“, lk 34
- „ Mõõda puu kasvamist!“ , lk 34
- „Käbiloom või käbipilt/ kiviloom või kivipilt“, lk 37
- „Huvitavad looduskogud“, lk 40
- „Rütmimängud kivikestega“, lk 56
- „Käed ette!“ , lk 46

„Loovtegevused läbi mängu“ (Kabanen, 2010)

- „Lehtede sorteerimine“, lk 30;
- „Loodusliku materjaliga joonistamine“, lk 39;
- „Taime kasvamine“, lk 53

„Tegijad teevad“ (Aavik-Vadi, Väikene, Tamm, 2014)

- „Luuleline liikumine ehk luuleta ja liigu“, lk 35

„Metstõtsi rajad“ (Tõhk, 2010)

- „Leia sobiv paariline“, lk 171
„Eesmärgid: õpetada tundma puude eri osi. Kasvatada säästvat suhtumist loodusesse.
Vahendid: puude eri osad.
Mängu käik: mängijatele antakse kätte männiokaste paar (männiokkad asuvad omavahel ühendatult paarikaupa oksa küljes). Lapsed saavad ülesande leida selle puu käbid, millele need okkad kuuluvad. Samamoodi võib looduses otsida muid paare: leht-vili, leht-õis jne.“
- „Pime uurija“, lk 139
- „Tuttav puu“, lk 140
- „Puud ja nende viljad“, lk 167
- „Männi- ja kuusekäbid“, lk 185

NIMI:.....

TÖÖLEHT 3. KIRJUTA PUU NIMETUS. ÜHENDA ÕIGE PILDIGA. VÄRVI PILDID.

MATM

NÄMD

RAHEV

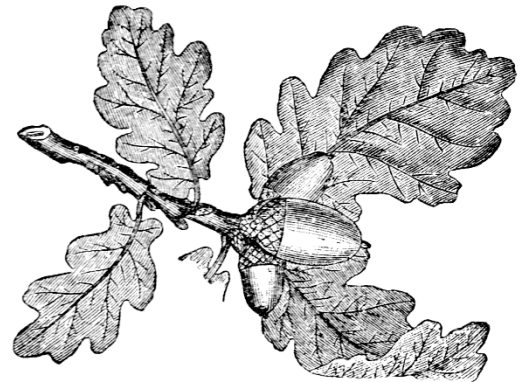
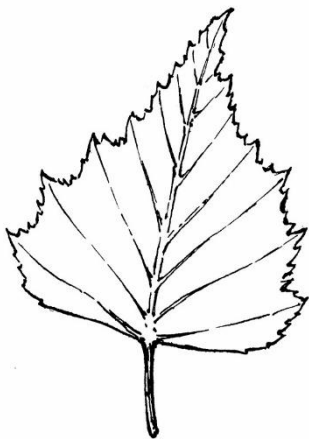
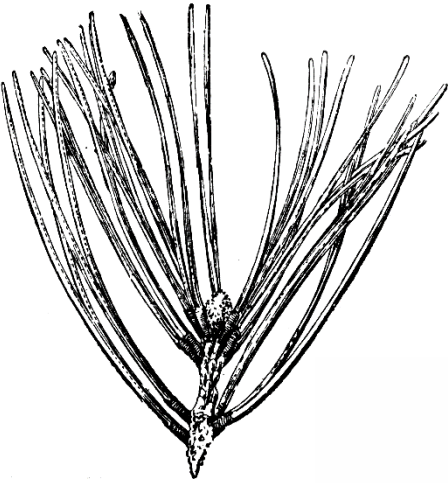
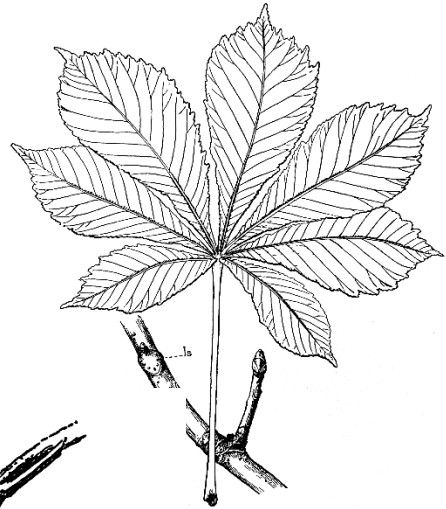
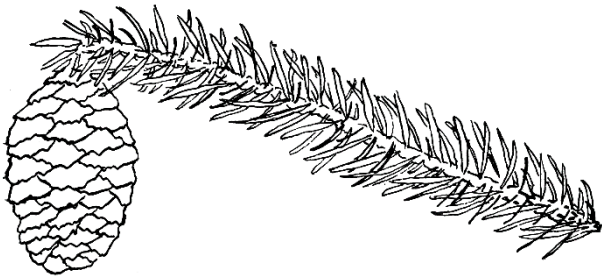
SKUUK

.....

.....

.....

.....

UBOH-TASNAK

RUA-SKAK

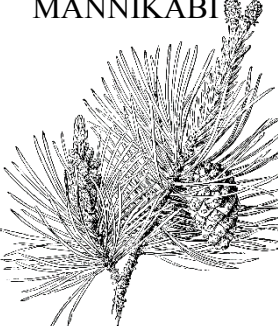
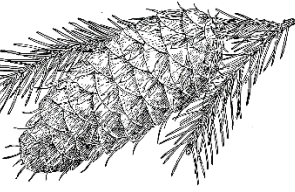
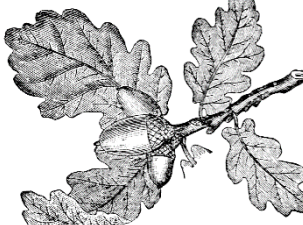
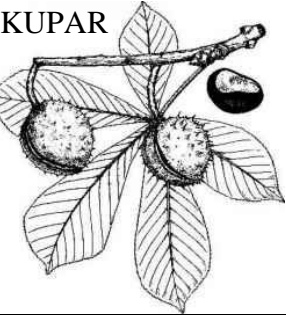
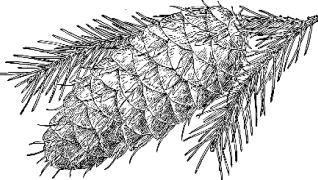
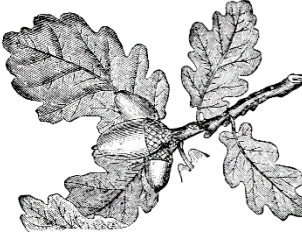
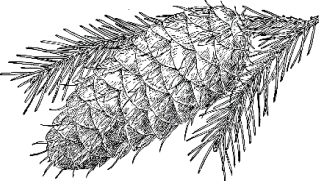
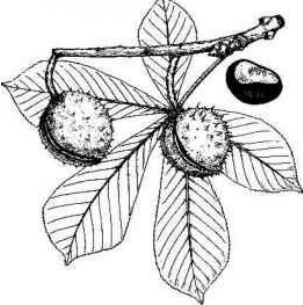
PAASKIHL

.....

HOBU-KASTAN, TAMM, ARU-KASK, VAHER, PIHLAKAS, KUUSK, MÄND

NIMI:.....

TÖÖLEHT 4. IGAS REAS PEAB OLEMA NELJA ERINEVA PUU VILJAD.
MILLISEDVILJAD ON RIDADEST PUUDU? JOONISTA NEED TÜHJA KASTI.

MÄNNIKÄBI	KUUSEKÄBI	TAMMETÕRUD	HOBU-KASTANI KUPAR
			
			

Kolmas vaatluspunkt „Hundilugu“

Vaatluspunkt asub lasteaia õuealal. Tegemist on muruplatsiga, kus on lastel ruumi joosta.

Vahendid: töölehed, alused, pliiatsid

Juhend õpetajale:

Õppetegevuse eesmärgid vaatluspunktis:

- laps teab, millised loomad elavad metsas;
- laps teab, mis põhjustel metsloomad elavad metsas;
- laps tutvub ohtudega metsas;
- laps oskab öelda loomade rahvapäraseid nimetusi.

Võimalikud tegevused vaatluspunktis:

- loomade mõistatuste ära arvamine;
- liikumismängude mängimine muruplatsil;
- loomade rahvapäraste nimetuste tundmaõppimine;
- tutvumine ohtudega metsas;
- arutlemine, kuidas erinevad loomad käituvad; miks nad nii käituvad;
- loomade elukoht: miks elavad just selles elukohas?;
- töölehtede täitmine.

Vaatluspunkti tegevuste kirjeldus:

Selles punktis on ette nähtud liikumismängud, kus lapsed mõtlevad ennast erinevateks loomadest muinasjututegelasteks (hunt, rebane, jänes jne). Vaatluspunktis räägitakse, millised ohud on metsas ning kuidas erinevad loomad käituvad. Samuti arutatakse, kus erinevad loomad elavad ning mis põhjustel. Näiteks hunt elab metsas, varjulises paigas, sest seal ta saab paremini teisi loomi küttida. Arutletakse, millised on loomade rahvapärased nimetused (näiteks jänes- haavikuemand, hunt- kriimsilm).

Kolmas osa muinasjutust „Punamütsike“ Vendade Grimmide muinasjutud (Mattheus, 2014) järgi

Samal ajal, kui Punamütsike metsas eksles, kasutas hunt aega ära ning jooksis vanaema majja. Ta koputas uksele. Vanaema kuulis koputust ning küsis: „Kes seal on?“ Hunt vastas peenikesel häälel: “Punamütsike olen, tõin sulle kooki ja veini, tee uks lahti.“ Vanaema aga oli väga nõrk ning palus tal lingile vajutada ning sisse tulla. Hunt tegutses kiirelt ning jooksis

vanaema voodi juurde ja pistis vanaema nahka. Ta pani kõik vanaema riided selga ning jäi ta voodisse magama.

Lisaks hundile, elab metsas veel palju loomi. Siin punktis räägime ka teistest metsloomadest, kes elavad metsas. Metsas elavatele loomadele on rahva seas pandud erinevaid nimetusi, kuidas neid veel võib kutsuda. Arutleme, kas keegi meist teab mõne metslooma kohta rahvapäraseid nimetusi.

Mõistatused:

„Mõistatused. Vanasõnad. Kõnekäänud.“ (Saimre, 2009)

- Suvel laanes jalutas pruunis paksus kasukas, aga siis, kui sadas lund, magas koopas talveund? Karu
- Saba kohev, pehmeke, kasukas kullakarvane; metsas elab, külas kanadel rahu ei anna? Rebane
- Milline silm sööb? Kriimsilm
- Kes see luusib külmal ajal näljasena metsarajal? Hunt
- Pikad kõrvad, sabatops, hüppab ikka hips ja hops? Jänes
- Puudel hüpleb, aga lind ei ole; punakas, aga rebane ei ole? Orav

Rahvapärased nimetused:

„Eesti fraseoloogismide elektrooniline alussõnastik – FES“ (Õim, A., & Õim, K., 2011)

- hunt- hallivatimees, kriimsilm, võsavillem, sorusaba
- jänes- argpüks, haavikuemand, kikk-kõrv, lõhkimokk, pikk-kõrv
- karu- mesikäpp, pätajalg, metsaonu
- orav- kábikuningas, puumõõtja, seemneraiskaja
- põder- laanepull, sarvekuningas
- rebane- kanavaras, reinuvader, laanekoer
- siil- metsanoss

Soovituslikud mängud ja mängulised tegevused:

„Mänge siit ja sealt“ (Mänd, 2005)

- „Kodu- ja metsloomad“, lk 52

„Eesmärgid: kinnistada teadmisi kodu- ja metsloomadest, õppida üldistama, suurendada esinemisjulgust.

Vahendid: kaks valget lina või suur paberit, kodu- ja metsloomade pildid, pilt laudast ja metsast.

Mängu käik: õpetaja tutvustab lastele mänguvahendeid ja mängu reegleid.

Õpetaja jutustab: „aasale on sõbrustama tulnud palju loomi, kõik nad on omavahel sõbrad ja veedavad ühiselt pika päeva. Kui saabub õhtu, ootab

perenaine oma loomi koju lauta. Loomad aga ei mäleta enam, kus kellegi kodu on. “ Õpetaja kutsub lapsi appi loomadele õiget teed juhutama. Korratakse mõisteid „koduloomad“ ja „metsloomad“. Laste ülesanne on iga loom oma õigesse koju (laut või mets) viia/suunata. Laps, kes mingi looma koju saadab, jutustab veidike sellest loomast lähemalt (õpetaja suunab lapsi vastavalt nende vanusele ja arengutasemele). Teised lapsed saavad kaasa rääkida ja aidata. Lapsed viivad kõigi aasale tulnud loomade pildid õigete piltide (lauda pilt ja metsa pilt) juurde. Ühiselt rõõmustatakse tulemust üle. Kõik on rahul- nii loomad, perenaine ja lapsed kui õpetaja. “

- „Kala, loom, lind“, lk 24
- „Kõik meie loomad ja linnud“ lk 79

„Õpime õues mängides“ (Raadik, 2009)

- „Loomapaarid, -kolmikud, -nelikud, -viisikud“, lk 26
*„Vahendid: lipikud erinevate loomade nimetustega.
Eesmärk: liigikaaslaste leidmine häälitluste järgi.
Mängu käik: mängujuht annab igale lapsele salaja kõrva sisse sosistades või lipikule kirjutatuna ühe looma nimetuse. Kõigi loomaliikide esindajaid peab olema võrdselt. Mängujuht teatab, mitu looma peab omavahel kohtuma, et kõik liigikaaslased oleksid leitud. Mängujuhi märguande peale hakkavad kõik mängijad vastavalt saadud looma nimetusele korruga häälitsema, püüdes leida oma liigikaaslasi. Kes tekkinud häältekaoses sellega hakkama saab, moodustab oma liigikaaslastest väikese ringi, annab sellest märku ülestõstetud kätega ja lõpetab häälitsemise.“*
- „Kes ma olen?“, lk 82
*„Vahendid: väikesed pildid loodusobjektidest või esemetest, haaknõel
Mängu käik: mängujuht kinnitab kõigi mängijate seljale looma, puu, muu loodusobjekti, eseme või asja pildi. Mängijad hakkavad läbisegi liikudes kaaslastelt küsima kas- küsimus, näiteks „Kas ma olen elusolend? “; „Kas ma olen suur? “ jne. vastaja vaatab küsija seljal olevat pilti ja vastab jah või ei. Ühelt mängijalt tohib küsida ainult ühe küsimuse. Küsitakse seni, kuni saadakse teada, mis pilt on enda seljal.
Pildi asemel võib olla lipikule kirjutatud sõna, näiteks „PÄIKE“.
Mäng on hea rühmitamiseks, tunnuste ja omaduste kordamiseks ja sobib paljude õppeainete teadmiste kinnistamiseks.“*
- „Kolm ringi“, lk 15
- „Hunt kraavis“, lk 75
- „Hundijooks“, 87

Õppemänge (Piht & Mätlik, 2007)

- „Pöder“, lk 26
„Eesmärk: suunata lapsi mõtlema, mis juhtub siis, kui põtru on liiga palju, mis juhtub siis, kui hunte on liiga palju, mis juhtub siis, kui toitu on liiga vähe. Oluline on järelduste tegemine, vajadusel õpetaja abiga. Soovitav mängida läbi paar korda.“

Mängu käik: lastele antakse käsklus: „Kolmeks loe!“. Esimene ja teine võtavad ühte rivvi, kolmas teise rivvi. Rivid on mänguplatsi eri servades, nende vahe on umbes kümme meetrit.

Küsimus õpilastele: mida põder eluks vajab?

- Süüa,
- juua,
- varjupaika.

Esimene ja teine on loomad, st põdrad, number kolm on toit, jook ja varjupaik.

Mängureeglid:

- käed kõhu peal- söök,
- käed suu peal- jook,
- käed pea peal- varjupaik.

Mõlemad rivid pööravad teineteisele seljad ja asetavad käed vabalt valitud kohta. Vile või käskluse peale pööratakse end nägudega üksteise poole.

Loomade rivis olevad lapsed peavad endale leidma sobiva vastasrivis seisja (käed samas asendis) ning jooksuma tema juurde. Jooksu segavad kahe rivi vahel seisvad hundid (2-3 last). Kes ei leia endale paarilist, läheb mängust välja. Kelle püüab hunt kinni, see hakkab ise hundiks. Mängu korratakse mitu korda.“

- „Laulumäng: Kes metsas?“, lk 16
- „Kodutu jänes“, lk 34

„Metstötsi rajad“ (Tõhk, 2010)

- „Metsavaht“, lk 166

„Eesmärgid: õpetada väljendusoskust metsloomade iseloomustamise. Õpetada mõistatusi metsloomadest. Õpetada metsloomade rahvapäraseid nimetusi.

Mängu käik: Mängitakse kindlaksmääratud piirides. Metsavaht ja mängijad uitavad metsas. Metsavaht iseloomustab mingit metslooma. Kui mängijad on looma ära tundnud, siis ütlevad nad vastuse metslooma rahvapärase nimetusega. Näiteks: karuott, mesikäpp, loomade kuningas jne.

Metsavaht võib esitada ka mõistatusi metsloomade kohta.“

- „Loomaaed“, lk 154
- „Häälime looduses“, lk 176
- „Eksinud metstötside otsimine“, lk 180
- „Salapärane loom“, lk 184

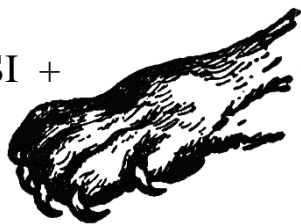
„Õue mängima“ (Oks, 2011)

- „Sabakull“, lk 51
- „Haned- luiged, tulge koju!“, lk 98

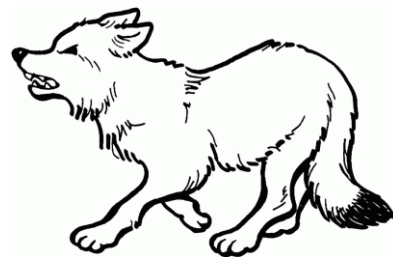
NIMI:.....

TÖÖLEHT 5. KIRJUTA SAADUD SÕNAD JOONELE. ÜHENDA ÕIGE PILDIGA!

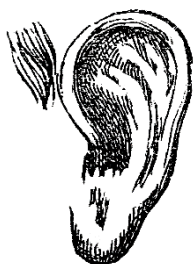
MESI +

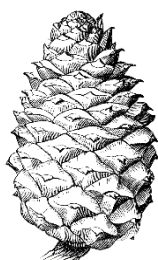
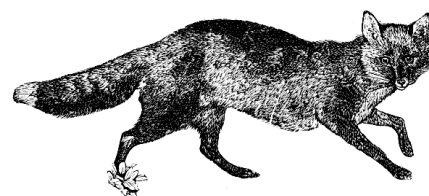
= .....

PIKK +

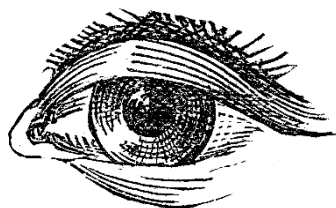
= .....

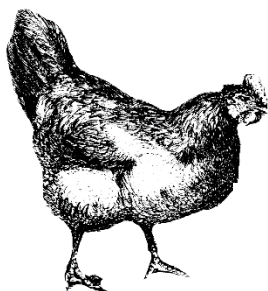
+ KUNINGAS = ...

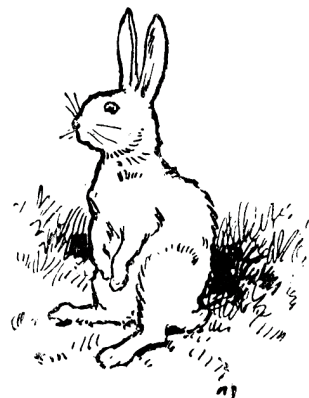
KRIIM +

= .....

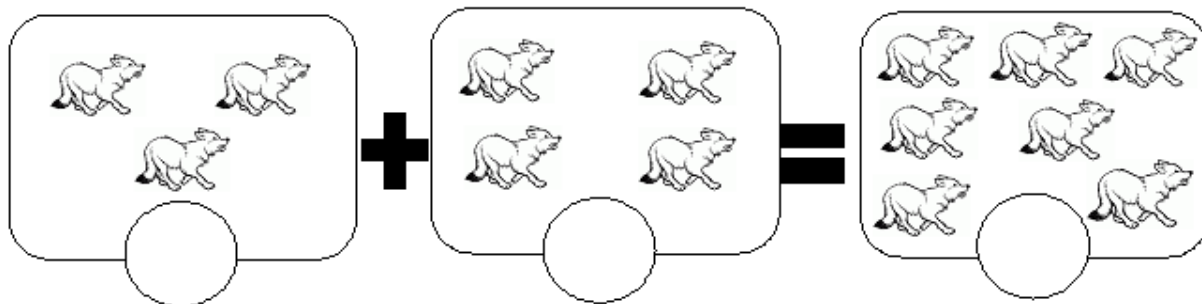

+ VARAS = ...

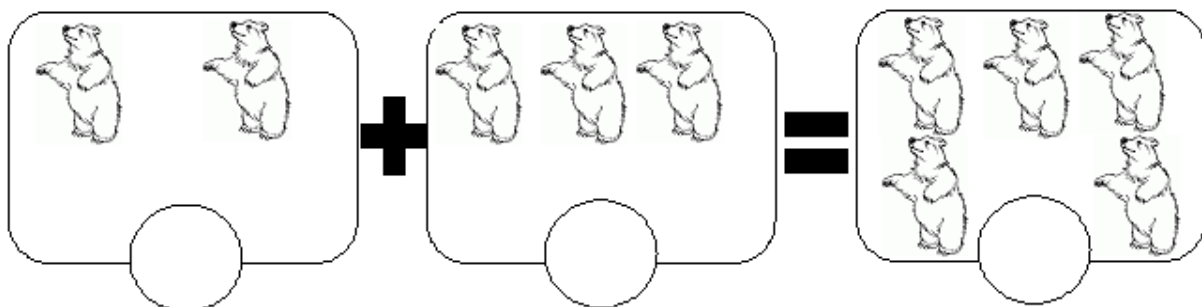

TÖÖLEHT 6. KIRJUTA RINGI SISSE ÕIGE NUMBER.

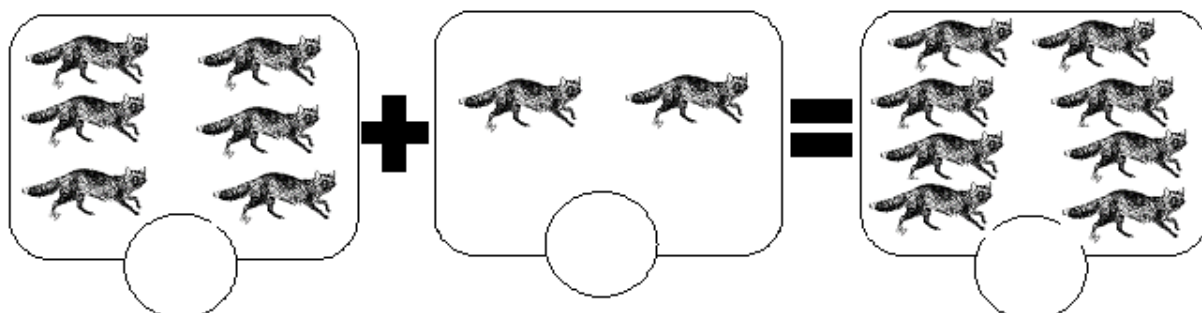
MITU HUNTI ON?

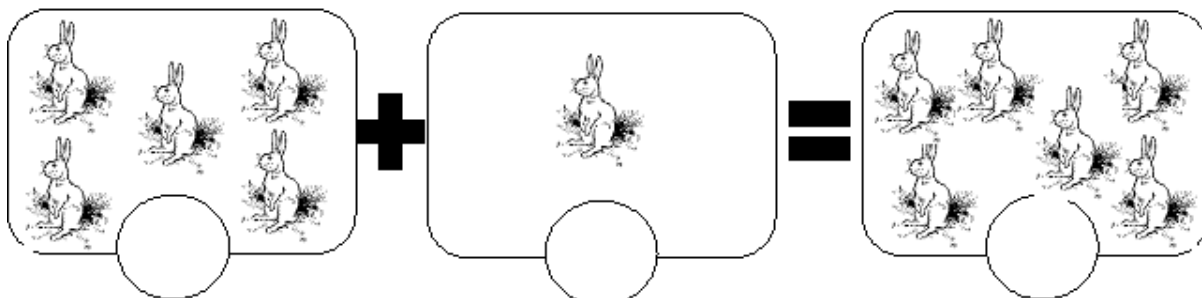
MITU KARU ON?

MITU REBAST ON?

MITU JÄNEST ON?

Neljas vaatluspunkt „Majake metsa ääres“

Vaatluspunkt asub samuti lasteaia õuealal. Selleks on ühe rühma paviljon, kus on lauad ja pingid.

Vahendid: paberid, pliiatsid, pildid vanaaja ja tänapäeva ehitistest

Juhend õpetajale:

Õppetegevuse eesmärgid vaatluspunktis:

- lapsel areneb fantaasiaoskus;
- laps teab, mis on tehiskeskkond;
- laps teab, kes on loonud tehiskeskkonna;
- laps õpib tundma ehitisi (paviljon; lasteaiahoone)
- laps nimetab erinevaid ehitusmaterjale (puit, kivi)
- laps kirjeldab kodu sisustust ja ruume;
- laps võrdleb vanaaja ja tänapäeva kodu;

Võimalikud tegevused vaatluspunktis:

- tehiskeskkonnaga tutvumine;
- võrdlemine: muinasjutu maja vs oma kodu; vanaaja ehitis vs tänapäeva ehitis;
- oma kodu ja sisustuse kirjeldamine;
- ehitistest rääkimine: millest saab ehitada (ehitusmaterjalid), kes ehitavad tehiskeskkonda, millest on ehitatud lasteaia territooriumil olevad ehitised, mille järgi otsustatakse, kas tegu on vana või uue ehitisega;
- aliase mäng tööriistadest (kehakeele abil);
- looduslike materjalide otsimine ning nendest maja ehitamine;
- mängud.

Vaatluspunkti tegevuste kirjeldus:

Vaatluspunkt asub samuti lasteaia õuealal. Selleks on ühe rühma paviljon, mis meenutab Punamütsikese muinasjutus olevat vanaema maja. Vaatluspunktis räägitakse tehiskeskkonnast (mis see on? kes on loonud tehiskeskkonna?). Koos uuritakse, millised ehitised lasteaia territooriumil on. Millest need on tehtud, kas need on vanad, mille järgi otsustatakse, et on vanad jne. Arutletakse, milliseid ehitusmaterjale lapsed tunnevad ning milline kodu välja näeb (millised ruumid on kodus, milline sisustus). Võrreldakse vanaaja ja tänapäeva kodu, ka muinasjutus vanaema kodu. Otsitakse looduslikke materjale ning ehitatakse sellest maja.

Neljas osa muinasjutust „Punamütsike“ Vendade Grimmide muinasjutud (Mattheus, 2014) järgi

Nagu me teada saime, siis vanaema elas metsa sees väikses majakeses. Ta elas seal ihuüksi, ainult Punamütsike ja ta ema käisid teda külastamas. Seekord läks aga teisiti- hunt oli nii kaval ja jõudis enne Punamütsikest vanaema juurde ja sõi vanaema ära.

Ka Punamütsike leidis õige tee ning vanaema maja juba paistiski. Punamütsike märkas, et vanaema maja uks on lahti ja sisse astudes oli tal kõhe olla. Ta märkas ka, et vanaema ei ole üldse vanaema moodi. Tal olid suured silmad, suured kõrvad, suured käed ning hiiglama suur suu. Kui Punamütsike küsis: „Vanaema, miks sul nii suur suu on?“ Hunt vastas: „Et sind paremini nahka pista saaksin.“ Nii kui ta sai selle ära öelda, kargas ta voodist üles ning sõi väikese Punamütsikese ära. Kuna kõht sai täis, heitis ta uuesti voodisse.

Ka meie jõudsimme siia paviljoni alla. See on nagu vanaema majake. Lähme uurime seda paviljoni lähemalt, siis saame teada, millest on see tehtud.

Mõistatused:

„Mõista, mõista... Eesti rahva mõistatusi“ (Metsak, 1979)

- Karu magab, kõrv kõigub? Maja ja uks

„Eesti mõistatuste, vanasõnade ja kõnekäändude kuldraamat“ (Tomingas & Villo, 2014)

- Tehakse mind kivist, puust ja veel paljust-paljust muust, vahel suur ja vahel väike, minu sisse paistab päike, ikka ühel kohal püsin, mis mu nimi, sinult küsin? Maja

Soovituslikud mängud ja mängulised tegevused:

„Metstõtsi rajad“ (Tõhk, 2010)

- „Metsatõtsi ja Metsakratsi kodud“, lk 230

„Eesmärgid: õpetada eristama looduslikku prahti ja inimese tekitatud prügi. Kasvatada tahet ja oskust luua enda õues korrastatud ümbrust.

Koht: hoov.

Vahendid: ämbrid, kummikindad.

Käik: maapinnale joonistatakse või kujundatakse Metsatõtsi ja Metsakratsi kodud. Mängujuht annab mängijatele ülesande otsida hoovist loodusliku päritoluga prahti ja tuua see Metsatõtsi koju. Seejärel otsida inimese tekitatud prügi, mis tuuakse Metsakratsi koju. Lapsed võrdlevad prahti ja prügi. Lapsed ütlevad, kus on prahi ja prügi koht. Lapsed võivad arvata, et looduslik praht tuleb tagasi viia selle leiukohta. Hoovis on nii loodusliku prahi kui ka inimese tekitatud prügi õige koht prügikast. Ilus õu on selline, kus ei ole ripakil ei prügi ega prahti. Inimese tekitatud prügi tuleb enne prügikasti panekut sorteerida. Prügi korjates võib panna kätte kummikindad ja tõsta prügi ämbrisse.“

- „Kaelakaart“, lk 170

„100 mängu lapsega“ (Kivisalu, 2003)

- „Joonistatud kuulujutt“, lk 62

„Ettevalmistus: mängijad võtavad rivvi üksteise selja taha.

Mängu käik: kõige viimane joonistab sõrmega enda ees seisja seljale mingi lihtsa pildi- maja, kolmnurga vms. „Sõnumi“ saanu joonistab seejärel omakorda enda ees seisja seljale sama pildi- või pildi sellest, mida tema arvates joonistati. Kui jutt jõuab esimeseni, ütleb too, mis tema meelest talle seljale joonistati. Siis avaldab ka rivi viimane kuulujutu algse sisu. Seejärel läheb viimane rivi esimeseks.

Ja veel: kuulujuttudega kipub ikka nii juhtuma, et miski läheb edasikandumisel segamini. Nii juhtus ka pildiga, eks ole?“

- „Pantomiim“, lk 84 (kohandatud ehituse teemaliseks)

„Ettevalmistus: pane sedelitele kirja nii palju erinevaid ehitusega seotud tegevusi, kui on mängijaid. Need võivad olla näiteks: haamriga löömine, saega lõikamine, kivide ladumine jne. Lase igal mängijal endale üks lipik valida.

Mängu käik: iga mängija peab sõnadeta, ainult tegevuse ja žestide abil teistele selgeks tegema, mis tegevus tema lipikul kirjas oli. Ühesõnaga- andma väikese pantomiimietenduse!

Ja veel: loomulikult võib mängujuht väiksemaid aidata ning sosistada, kuidas mõnd tegevust esitada võiks.“

- „Tumma kõne“, lk 84

„Ettevalmistus: puudub. Kasuks tuleb eelnev praktika matkimise ning kas või „Aliase „mängimise kogemus.

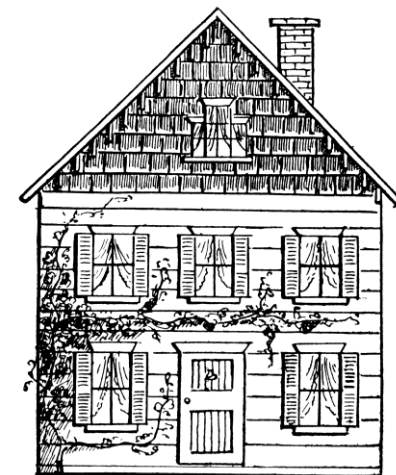
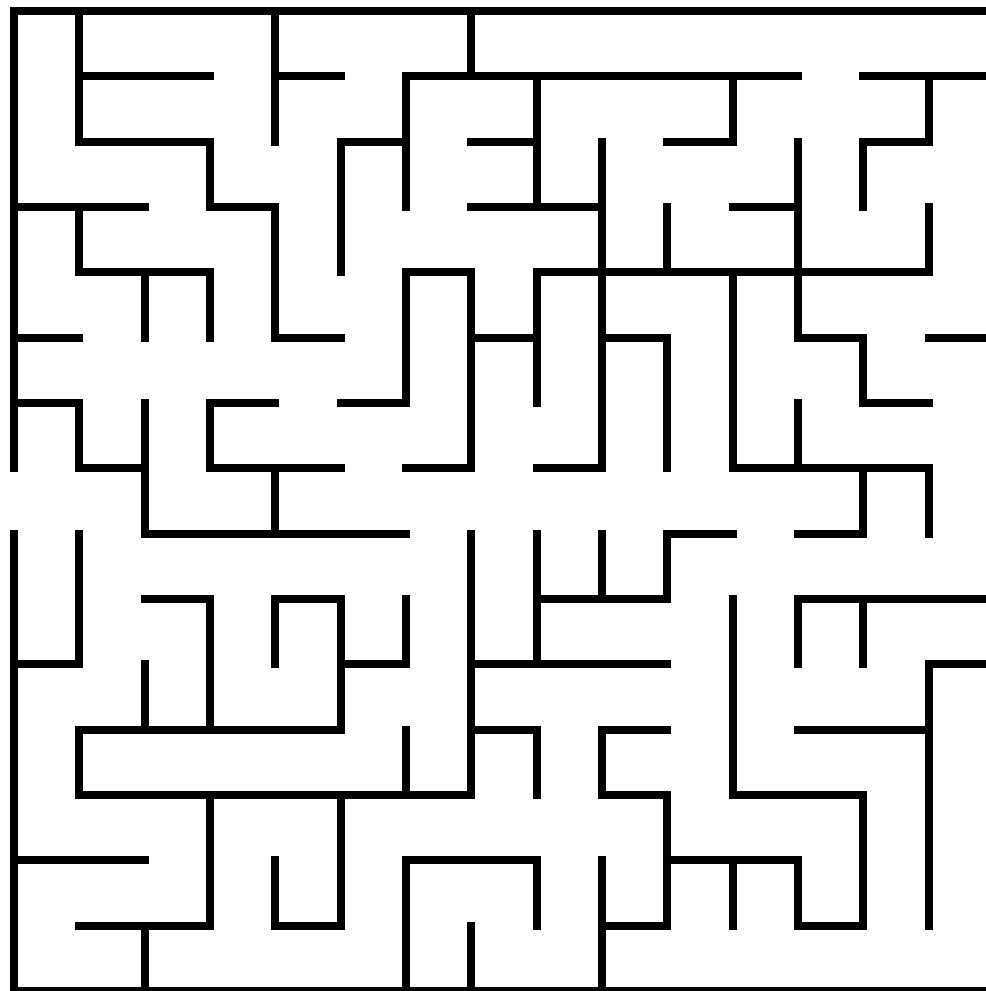
Mängu käik: valitakse mängija, kes esitab tumma osa. Mängujuht räägib tummale lühikese loo, nii et teised mängijad ei kuule. Tumma ülesanne on loo sisu ilma sõnadeta teistel edasi anda. Kasutada võib käsi, jalgu, kehaasendeid ja näoilmeid.

Ja veel: algul võid ka ise lastele lühikese sõnatu loo esitada, siis on neil edaspidi kergem.“

- „Värvid“, lk 76

NIMI:.....

TÖÖLEHT 7. LEIA ÕIGE TEE MAJANI!

Viies vaatluspunkt „Jahimees metsa sees“

Vaatluspunkt asub lasteaia territooriumil. Selleks vaatluspunktiks on paviljoni lähedal asuv puudest tehtud tunnel.

Vahendid: looduses leiduvad vahendid (kivikesed, oksad)

Juhend õpetajale:

Õppetegevuse eesmärgid vaatluspunktis:

- laps mõistab ja märkab ümbritsevas looduses enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi;
- laps kirjeldab jahimehe ametit;
- laps tutvub toiduahelaga (inimene kõige kõrgemal toiduahela tipus)
- laps teab, milliseid loomi jahimees kütib;
- laps arutleb, mida tehakse loomade kasukatest;
- laps arutleb, milliseid toite lihast tehakse
- laps teab, millise metslooma liha kasutatakse lihatoitudeks;

Võimalikud tegevused vaatluspunktis:

- jahimehe ameti kirjeldamine: miks kütib; milliseid loomi kütitakse; mis loomadest edasi saab, kui nad kütiti;
- miks vanasti kütiti? (toidu saamiseks) miks praegu kütitakse? (et tasakaalustada toiduahelat);
- arutlemine, milliseid lihatoite valmistatakse metsloomadest;
- jahindus tänapäeval ja vanasti (nahk oli vanasti riieteks, sooja saamiseks; tänapäeval iluasi);
- mängud liivakastis;
- arutlemine, kas päris elus võib hundile kive kõhtu panna;
- muinasjutu ja reaalse elu sarnasused/erinevused: millised on muinasjutu loomad, millised on loomad päriselt; kas loomad räägivad päriselt nii nagu ka muinasjutus?;
- kaugushüpped.

Vaatluspunkti tegevuste kirjeldus:

Koos arutletakse, kes on jahimees ning mis on tema töö. Lapsed pakuvad välja, milliseid loomi jahimees kütib ja mis kütitud loomadega tehakse (söögiks ning kasukat nt riietuseks). Pakutakse välja, milliseid toite saab metslooma lihast teha.

Mängitakse mängu, harjutatakse täpsuse viskamist, meisterdatakse ise vibusid, et küttida loomi. Liivakasti kasutatakse, et kirjutada erinevaid sõnu või joonistada liivale.

Viies osa muinasjutust „Punamütsike“ (Vendade Grimmide muinasjutud, 2014 järgi):

Vanaema ja Punamütsikese nahka pistnud hunt sai hea kõhutäie ning vajus unne. Hunt aga norskas väga kõvasti ning seda kuulis vanaema majast mööda läinud jahimees. Ta polnud varem kuulnud vanaema norskamas, seega otsustas ta minna vaatama, kas kõik on korras. Tappa astudes, nägi jahimees hunti vanaema voodis magamas. Ta haaras juba püssi, kuid siis mõtles, et vanaema ja Punamütsike võivad hundi kõhus olla.

Püssi asemel võttis ta käärid, millega lõikas hundi kõhu lõhki. Sealtpu hüppasidki välja Punamütsike ja vanaema, mõlemad elus ja terved. Punamütsike tõi õuest kividid, mida hundi kõhtu panna. Kui hunt ärkas, tahtis ta ära joosta, kuid kuna kivid olid nii rasked, siis kukkus ta kokku. Punamütsike ulatas vanaemale koogi ja veini, ning vanaema tundiski ennast juba paremini. Jahimees nülgis endale hundi naha ning viis selle koju.

Proovime välja selgitada, miks ning milliseid loomi jahimehed kütivad.

Soovituslikud mängud ja mängulised tegevused:

Õppemänge (Piht & Mätlik, 2007)

- „Koduloomad, metsloomad, linnud“ lk 36

„Eesmärk: harjutada kodu- ja metsloomade ning lindude nimetusi, treenida mälu.

Mängijad istuvad või seisavad ringis. Juhtmängija liigub ringi sees, peatub ühe mängija ees, hüüab talle „koduloomad“ ning loeb kõva häälega viieni. Seni, kuni juhtmängija loeb, peab mängija nimetama mõne kodulooma. Kui juhtmängija hüüab „metsloomad“ või „linnud“, peab talle vastama metsloomi või linde nimetades. Kes ei oska viieni lugemise jooksul nimetada ühtegi juhtmängija hüütud looma või lindu, peab oma koha juhtmängijale loovutama ning ise juhtmängijaks hakkama. Võib mängida ka nii, et valesti vastanu läheb mängust välja.“

„Metsatõtsi rajad“ (Tõhk, 2010)

- „Metsatõtsi märklaud“, lk 147

„Eesmärgid: õpetada viskama täpsust mitmesuguste looduslike esemetega.

Vahendid: käepärane looduslik materjal.

Käik: Metsatõtsi kodu on pihlapuu. Pihlakamarjadega täpsusvisked pihlakapuu pihhta. Pihlapuul võib leida mõne erilise koha (nt sambla- või samblikututt), kuhu täpsust visata. Kuna pihlakamarjad on üpris kerged ja väikesed, siis olgu viskema lühike.

Puu pihhta ei tohi täpsust visata raskete esemetega (kivi)!”

- „Pime teeline“, lk 139

„Liikumisrõõm“ (Karvonen, 2003)

- „Põdrajaht“, lk 89

„Maha tõmmatakse kaks otsajoont, mis on teineteisest u. 20 m kaugusel ja kaks laiusjoont, mis asetsevad teineteisest 10 m kaugusel. Mängijad asetsevad ühe otsajoone taga. Üks lastest on jahimees, kes püüab ühe otsajoone tagant teise

taha jooksvaid „põtru“. Püüdmiseks viskab ta püütavaid pehme palliga, tabades neid vöökohast allapoole. Keda tabatakse, saavad jahimehe abilisteks. Viimasena püütud „põdrast“ saab „jahimees“ ja mäng kordub. Mängu võib muuta: näiteks jahimees ei tohi liikuda, pall käes; võib määrata mitu jahimeest; võib muuta põtrade edasiliikumisviise.“

„Mänge siit ja sealt“ (Mänd, 2005)

- „Rebasejahil“, lk 75

„Eesmärgid: arendada tähelepanu, leidlikkust, liikuvust ja orienteerumisoskust.

Mängu käik: kõigepealt on tarvis rebase saba ja käbisid. Liisusalmi abil leitakse laste hulgast rebane. Ülejäänud lapsed on jahimehed. Rebasele kinnitatakse saba taha ja kätte antakse kott käbidega. Lapsed (jahimehed) keeravad selja ja loendada 20 (30)ni. Sel ajal rebane põgeneb ja jätab maja käbidest jäljed. Natuke enne rebase peidupaika käbide jäljed jäljetult lõppevad. Kui on 20(30)ni loetus, hakkavad lapsed rebast jälgede järgi otsima. Seda kohta kus jäljed lõppevad, tuleb eriti hoolega uurida, sest rebane peab olema läheduses. Laps, kes rebase leiab ja talt saba ära tõmbab, on uus rebane.“

„1000 mängu“ (Zapletal, 1984)

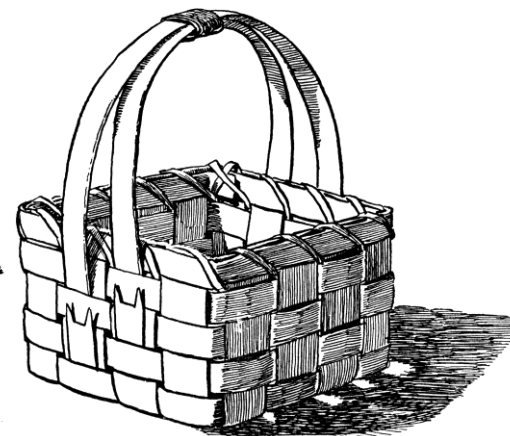
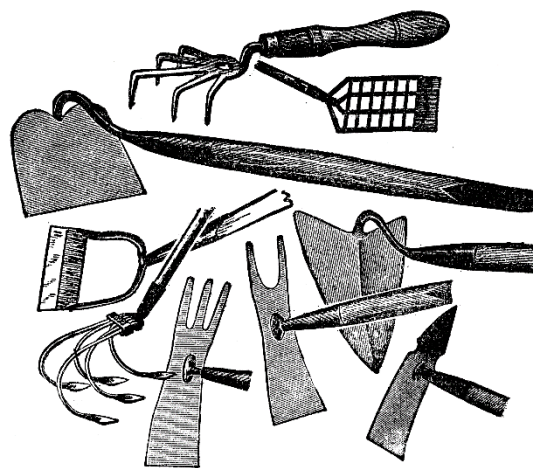
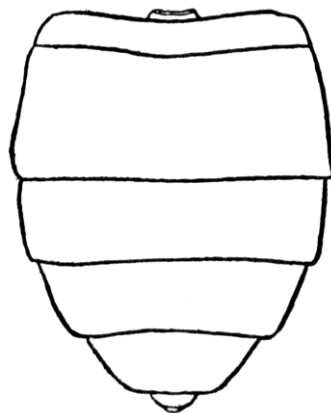
- „Hirvejahil“, lk 26

„Mängijad seisavad suures ringis ja püüavad palliga tabada ringi keskel visete eest kõrvale põiklevat hirve. Mäng nõuab head koostööd, omakasupüüdmatut kättemängimist neile, kes on soodsas asendis. Kes hirve tabab, vahetab temaga kohad.

Märkus: pall peab olema pehme, et ringi keskel olev laps ei saaks haiget.“

NIMI:.....

TÖÖLEHT 8. KELLELE KUULUB? ÜHENDA JOONEGA. VÄRVI PILDID.

Küsimustik ekspertidele

Tere! Olen Tartu ülikooli koolieelse lasteasutuse õpetaja eriala 3. kursuse tudeng Merilin Liivaoja. Oma bakalaureusetööd kirjutan teemal „*Õppe- ja muinasjuturada Võru lasteaiale Punamütsike kui vahend õppekasvatustööks 5-7aastaste lastega*“.

Palun teie eksperthinnangut minu poolt koostatud õpetajate tööjuhenditele, õpperaja vaatluspunktidele ning töölehtedele. Küsimustik on anonüümne ning Teie poolt esitatud andmeid kasutatakse vaid eelmainitud bakalaureusetöös üldistatud kujul.

Materjalidega tutvumine ja küsimustikule vastamine võtab aega umbes 3 tundi.

Merilin Liivaoja

Ekspertidel olid kontaktid teada.

1. Teie tööstaaž õpetajana.....
2. Millises vanuses lastega olete töötanud? Märkige õige(te)sse lahtri(te)sse X.
  - 2- 3 aastastega
  - 3- 4 aastastega
  - 4- 5 aastastega
  - 5- 6 aastastega
  - 6- 7 aastastega
3. Teie erialane haridus? Märkige õigesse lahtrisse X.
  - Kõrgharidus
  - Lõpetamata kõrgharidus
  - Kesk- eriharidus
  - Keskhariidus
4. Palun tutvuge minu poolt koostatud õpperajaga ning andke omapoolne hinnang lähtudes järgmistest punktidest: õpperajale pandud vaatluspunktide nimetused; õpperaja olulisus õpitegevuste huvitavamaks/mitmekesisemaks muutmisel; lapse osaoskuste arendamine; integreeritus; turvalisus.

5. Palun hinnake minu poolt koostatud õpetajate tööjuhendeid ning andke omapoolne hinnang lähtudes järgmistest punktides: kooskõla „Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga“ (2011); tööjuhendite arusaadavus; tööjuhendid abistavad õpetajat tegevuste planeerimisel; mitmekesisus; mängulisus; eesmärgid õpetajate tööjuhendis lapsest lähtuvad; tööjuhendite vajalikkus.

6. Palun tõmmake ring ümber vaatluspunktile, mille juhendid on arusaadavad ja milles on piisavalt materjali huvitavate tegevuste läbiviimiseks. Mida tooksite esile? Mida ja kuidas muudaksite?

Vaatluspunkt	Mida tooksite esile? Miks?	Mida muudaksite? Miks?
1. „Punamütsike lilleaias“		
2. „Punamütsike läheb metsa“		
3. „Kuri hunt“		
4. „Punamütsike vanaema majakeses!“		
5. „Jahimees peab jahti“		

7. Palun tutvuge minu poolt koostatud töölehtedega ning andke omapoolne hinnang, lähtudes järgmistest punktidest: eakohasus; tööjuhendite arusaadavus; õpitu kinnistamine.

8. Tõmmake ring ümber töölehtedele, mis on arusaadavad, lastepärased ja eale vastavad. Oma ettepanekud ja soovitused töölehtede muudatuste kohta kirjutage vastavasse lahtrisse.

Tööleht	Ettepanekud ja soovitused, kuidas töölehte muuta?
TÖÖLEHT 1. JOONISTA OMA LILLEKAST	
TÖÖLEHT 2. LAHENDA RISTSÕNA!	
TÖÖLEHT 3. KIRJUTA PUU NIMETUS. ÜHENDA ÕIGE PILDIGA. VÄRVI PILDID.	
TÖÖLEHT 4. IGAS REAS PEAB OLEMA NELJA ERINEVA PUU VILJAD. MILLISED VILJAD ON RIDADEST PUUDU? JOONISTA NEED TÜHJA KASTI	
TÖÖLEHT 5. KIRJUTA SAADUD SÕNAD JOONELE. ÜHENDA ÕIGE PILDIGA!	
TÖÖLEHT 6. KIRJUTA RINGI SISSE ÕIGE NUMBER.	
TÖÖLEHT 7. LEIA ÕIGE TEE MAJANI!	
TÖÖLEHT 8. KELLELE KUULUB? ÜHENDA JOONEGA. VÄRVI PILDID.	

Täna, et leidsite aega õpperajaga tutvumiseks ja küsimustele vastamiseks!

Merilin Liivaoja

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, _____ Merilin Liivaoja, _____

(autori nimi)

(sünnikuupäev: _____ 28.02.1994 _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) enda loodud teose
Õppe- ja muinasjuturada Võru lasteaiale Punamütsike, kui vahend õppekasvatustööks 5-
7aastaste lastega,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendajad on _____ Marianne Olbrei ja Age Salo, _____

(juhendajate nimed)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
  3. kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, _____ 18.05.2016 (kuupäev)